ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3707 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆԻՍ 1884 — Ն. Տ. 23 ՅՈՒՆԻՍ

ԳԱՅՄԱՆԸ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Լուսամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 3 »
Օտար թղթատարով ղրկուած 2 1/2 ղրուշ նշանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ. երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անցանելու համար զեղչ սակարկութիւն կը լինի

ԱՐԱՐԱՏ

ԼՐԱԳԻՐ

40 ՓԱՐԱՑ — ՀԱՆԱՊԱՀԱՋՕՐԵԱՅ — 40 ՓԱՐԱՑ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆԸ

Դուրս գնացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որեւ իցէ գրութիւն խմբագիր—Ցնօրէնին պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Բիզա փաշա եօղունը, Շարգ Զարչըսը թիւ 37 Մասիսի գրասենեակը։

Ձանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Զապուած նամակ, յօգուած, եւայլն եւս չեն արուիր։

Կ. ՊՈԼԻՍ 11 ՅՈՒՆԻՍ

ԱԶԴ

Այսօր մեր գործակցաց երկուքին անձնական տկարութեան պատճառաւ, կէս թերթ միայն կրցինք հրատարակել, որոյ համար մեր ընթերցողաց ներողամտութիւնը կը խնդրենք։

ԻՐԱՔՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Կայսերական հրամանաւ՝ Բասիլ էֆէնտի, որ արդէն քանի մը տեղեր առաժամեայ կառավարչի պաշտօն վարած է, Ամարայի կառավարիչ անուանեցաւ։

—

Վեհ. Սուլթանն Օսմանիէի ակադեմիան պատուանշանը շնորհեց կայսերական պալատաց Ա. քարտուղար Ալի Բիզա փաշային։

—

Մայրաքաղաքիս Ֆրանսական դեսպան տը Նոայլ մարքիզը շաբաթ օրը Բ. Դուռն երթալով՝ տեսակցեցաւ Մեծ-Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշայի և Արտաքին գործոց Նախարար Ասիմ փաշայի հետ։

—

Օսմ. ընդհանուր պարտուց արժէքներուն միացման և փոփոխման վերաբերեալ կայսերական հրամանագրերն ելած լինելով, շաբաթ երիկուն Բ. Դուռը ղրկուեցաւ։

—

Աւստրիոյ Ֆրանչիսկոս Յովսէփ կայսր կողմէ Վեհ. Սուլթանին ընծայեալ վեց սպիտակ նժոյգներն երէկ մայրաքաղաքս հասնելով, ուղղակի կայսերական ախոռները ղրկուեցան։

—

Ուղուն—Զայիրի արօտավայրն արածող ոչխարաց հօտերուն մէջ ծագած հիւանդութեան բնութիւնը և ծագման պարագայները քննելու պաշտօնով յանձնախումբ մը կազմուած է ընդ նախագահութեամբ երկրագործական նախարարութեան խորհրդական Ամասեան էֆէնտիի։

—

Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ ընդունիլ այն ձեռագործներն, զորս աղջկանց ուսուցչական վարժարանին տնօրէնութիւնը ներկայած էր Ն. Կ. Վեհափառութեան, և լիովին վարձատրեց թէ՛ ձեռագործաց հեղինակներն և թէ՛ դպրոցին տնօրէնութիւնը։

—

Մեծ-Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշա շաբաթ օրը Տար-իւշ-Շէֆագաթի կոչուած որբանոցն այցելելով, ուսանողները քննեց և պերճախօս բանախօսութեամբ մը քաջալերեց։

—

Իսմէթն էֆէնտի կը ծանուցանէ թէ կայսերական կառավարութիւնն որոշած է նորէն դէնք ապսպրել Ամերիկեան «Բրովիտէնս Թուլ» վաճառատան, և հետեւապէս Ֆիլատէլֆիա գտնուող Օսմ. յանձնախմբին հրահանգ ղրկեր է որպէս զի կարելի եղածին չափ շուտով կարգադրէ այն վէճն, որ Օսմ. կառավարութեան և յիշեալ վաճառատան միջեւ ծագած էր։

—

Արեւելեան Ռումէլիի կուսակալ կավրիէլ փաշա շաբթուս իւր պաշտօնատեղին վերադառնալու կը պատրաստուի։ Ն. Վսեմութիւնն ուրբաթ օրը կայսերական պալատը գնաց և ապա Մեծ-Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշայի հետ տեսակցութիւն մ'ունեցաւ։

—

Փիլիպէի Պուլղարք՝ Արեւելեան Ռումէլիի նորընտիր կուսակալ կավրիէլ կավրիէլ փաշայի միջոցաւ՝ շընորհակալութիւն յայտներ են Վեհ. Սուլթանին՝ այն սիրալիր ընդունելութեան համար, զոր Պրուսայի Օսմ. իշխանութիւնք՝ Ն. Կ. Վեհափառութեան հրամանաւ՝ ըրին իրենց Էկզարքին։

—

Կ'ըսուի թէ կայսերական կառավարութիւնը՝ Ռէժիի ընկերութեան գաւառական մասնաճիւղերուն գործերը քննելու համար 5 քննիչ պիտի անուանէ, որոց իւրաքանչիւրն 5000 ղրուշ ամսական և ժամը 4 1/2 ղրուշ ուղեւորութեան ծախք պիտի ստանան։

—

Շքոտրայի մէջ գետնածուխի հանդ մը գտնուած լինելով, հանքաց և անտառաց վարչութեան կողմէ յատուկ յանձնախումբ մը պիտի ղրկուի յիշեալ հանքը քննելու համար։

—

Իսթէրն էքսբրէս կը ծանուցանէ թէ այս տարի բովանդակ Պիւթանիոյ մէջ մետաքսի բերքն յոյժ առատ եղած է։ Միայն Պրուսայի մէջ խոզակաց բերքն եռապատիկ աւելի եղած անցեալ տարւոյ բերքէն, այն է մէկ միլիոն հոխա, 20 միլիոն ղրուշ արժողութեամբ։ Իսկ Պիլէճիկի մէջ խոզակաց քանակութիւնն եղած է 300,000 հոխա, 6 միլիոն ղրուշ արժողութեամբ։

—

Երուսաղէմ բնակեալ Հրէից թիւը քանի մը տարիներէ ի վեր զգալի կերպիւ աւելցած և 50,000 մարդու հասած է այժմ, այսինքն երուսաղէմի ժողովրդեան երկու երրորդը։ Հրէաք ի սկզբան իրենց յատուկ թաղին մէջ կը բնակէին, բայց այժմ սկսած են քրիստոնէից և իսլամաց թաղերուն մէջ ևս բընակիլ։ Դիւսուորաբար վաճառականութեամբ կ'զբաղին, բայց երուսաղէմի, Եաֆայի և Հայֆայի ջրկայսերն սկսած են երկրագործութեամբ ևս պարապիլ։ Պուլղարիոյ Ռուսիոյ և Հունգարիոյ Հրէաք՝ հակահրէական հալածումներէն խոյս տալով՝ Երուսաղէմ կ'ապաստանին։ Իսրայէլեան Միութիւնը կ'օգնէ անոնց գաղթականութեան և բազմաթիւ դպրոցներ կը հիմնէ, յատկապէս դասախօսներ ղրկելով։

—

Օսմանլը լրագրէն՝ իւր այս աւուր թուով՝ կը ծանուցանէ թէ անցեալ չորեքշաբթի օրն աւազակաց խումբ մը Պէյքօզի թաղապետական շրջանակին մէջ գտնուող Գողճալը գիւղին վրայ յարձակելով՝ գիւղին երեւելիներէն քանի մը հոգի բռնելով լեռը տարեր է, որոց իւրաքանչիւրին համար այժմ 500 ոսկի փրկանք կը պահանջէ եղեր։

Նոյն լրագրէն իւր շաբաթ աւուր թուով ևս կը ծանուցանէր թէ Գաբամուսալի գայմագամն իմանալով որ Չերքէզ աւազակախումբ մը Գաբամուսալի շրջակայներն ասպատակութիւններ կ'ընէր, Տիլավէր չաւուշ անուն կորիճ սպայի մը հրամանատարութեամբ խումբ մը զօրք և ոստիկան ղրկեր է աւազակաց ետեւէն։ Տիլավէր չաւուշ աւազակաց ետեւէն հասնելով, կռուեր է անոնց հետ և յաջողեր է իւր ձեռամբ սպաննել աւազակապետն, որոյ ընկերք ի փախուստ դարձեր են։

—

Օսմ. թղթատարական վարչութեան և Պուլղարիոյ կառավարութեան միջեւ կնքեալ դաշնագրին պատճէնն հրատարակուած է Թուրքերէն և Ֆրանսերէն լեզուօք։

Յիշեալ դաշնագրին գլխաւոր յօդուածներէն միոյն համեմատ, Կ. Պոլսոյ և վառնայի միջև թղթատարական պայուսակաց փոխադրութիւնն Օսմ. թղթատարութեան խնամոց յանձնուած է։

—

Ադրիանուպոլսոյ կուսակալութիւնը կը հեռագրէ ներքին գործոց նախարարութեան թէ, Կէլիպոլուի գաւառակին անառնոց մէջ ծագած և լաւ կոչուած հիւանդութիւնն սկսած է անհետիլ շնորհիւ այն նախահոգ միջոցներու, զորս տեղական իշխանութիւնք ձեռք առած են։

—

Իտալական ընկերութեան Մարսալա շոգենաւը Սէլանիկի ծովածոցին մէջ խրեցաւ, բայց անդգանուոյ օսմ. զրահաւոր մ'և հելլենական Բսարա շոգենաւն օգնութեան երթալով, յաջողեցան ջուրին երեսն հանել զայն։

—

Ռուսիոյ Ալէքսանդր Գ. կայսրն այս տարի անձամբ ներկայ պիտի գտնուի Վարշաւիոյ մէջ կատարուելիք տարեկան զօրահանդէսին։

—

Թէև Իսթէրն էքսբրէս հաւատ չընծայեր այն զրոյցին, թէ Հալէպի ձեռք գաւառակին մէջ Մուհամմէտ Սիւլէյման անուն Արաբ Շեյխ մ'ապստամբութեան փորձ փորձած է, սակայն Թարիզ լրագրին՝ իւր այս աւուր թուով Հալէպէն հեռագիր մը հրատարակած է, որ կէտ առ կէտ կը հաստատէ ինչ որ մեր շաբաթ աւուր թուով այս խնդրոյ վրայ հրատարակած էինք Մօնիթէօր Օրիանթալէն առնելով։

—

Պէյ-Պազարի հրկիզելոց ի նըպաստ հանգանակեալ դուսարը ցարդ 399,217 ղրուշի հասած է։

—

Յունաց Պատրիարքարանի Սինոդն և Խառն ժողովը ուրբաթ օրն ընտրեցին իրենց պատուիրակներն, որք պիտի մասնակցին ընտրողական ընդհ. ժողովոյ, որ յունիս 21 ին պիտի գումարի հրաժարեալ Յովակիմ Պատրիարքի յաջորդն ընտրելու համար։ Աւասիկ յիշեալ պատուիրակաց անունքն. — Ալէքսանդր Գարաթէոտորի փաշա, Սալա փաշա, Սամսոնի նախկին իշխան Քոսթաքի Ֆոթիատէս պէյ, Քոսթաքի Անթոբուլօ էֆէնտի, Մարքօ փաշա, Արիսթիտի Զօյօ պէյ, Եօրկիատի էֆէնտի, Եանքօ Վիթինօ էֆէնտի, Տաքթ. Զողրաֆոս, Քոնսթանթին Գարաթէոտորի էֆէնտի, Նիքոլա Եորկիատի էֆէնտի, Դասախօս Արիսթոքլէս էֆէնտի։

Գաւառներն արդէն ընտրած են իրենց պատուիրակներն և Կ. Պոլսոյ յոյն հասարակութեան պատուիրակներն ալ երէկ պիտի ընտրուէին։ Ընտրողական ժողովն ընդամենն 85 պատուիրակներէ պիտի բաղկանայ, որոց ամենքն ալ պէտք է որ Օսմ. հպատակ լինին։

—

Թարիզ լրագրին՝ իւր այս աւուր թուով՝ կ'ըսէ թէ Բերլայի պատժական ատենին առջև հետաքրքրական դատ մը պիտի տեսնուի այսօր։ Անդլիացի մը երկվար մը գողնալով՝ լաւ մը ներկեր է որպէս զի անոր բնական գոյնը փոխէ. սակայն Բերլայի հարցաքննիչ դատաւորը յաջողեր են այս խարդախութիւնն երեւան հանել։

—

Երէկ Աւստրիական թղթատարներ շոգենաւը Քիւթէնճէէն 60 իսլամ գաղթական բերաւ մայրաքաղաքս։

—

Թարիզ լրագիրը բոլորովին կը հերքէ Սթամպուլի տուած այն լուրը, թէ Նարլը-դաբուի երկաթուղւոյ կայարանին մօտ 20 ամեայ օրիորդ մը տան պատշգամէն ինկելով մեռեր է։

—

Սուլթան Պայազիտի հրապարակին վրայ նոր շինուած կեդրոնական մատենադարանը Բամազանի 1 ին հանդիսապէս պիտի բացուի։

—

Ճերիտէի Հավատիսի տեղեկութեանց հակառակ, հռչակաւոր վաղոյ Պ. Ազիզ Պարկոսի յաջողող հանդիսացած է այն վերջին մրցման մէջ, զոր Եըլտըզի կայսերական պալատն պարտիզին մէջ ունեցաւ երկու թուրք վազողներու հետ։ Վեհ. Սուլթանը ներկայ կը գտնուէր այս մրցման։ Պ. Պարկոսի հինգ վայրկենի մէջ որոշեալ տեղէն մինչեւ Մեճիտիէի մզկիթը վազելով՝ գնաց և վերադարձաւ, և այս որոշման երթեւեկն 12 անգամ կրկնեց առանց հանգիստ առնելու։ Վեհ. Սուլթանն թիկնապահ Սիւլէյման պէյ ձիով Պ. Պարկոսի կը հետեւէր և պարտաւորեցաւ երկու անգամ փոխել իւր ձին։ Վեհ. Սուլթանն 5,000 ղրշ պարգեւ տուաւ Պ. Պարկոսի։ Տրկին Պարկոսի ևս, որ նոյնպէս վազած էր կայսերական պարտիզին մէջ, առատօրէն վարձատրուեցաւ։ Մրցման ելնող բիրկ վազողներն ալ 11 ական ոսկի պարգեւ ստացան։

—

Թատրոնաց քննիչ Հիլմի էֆէնտիի մէկ տեղեկագրին վրայ, գրաքննութեան սենեակն արգիլեց հետեւեալ թուրքերէն երեք օպերաներու ներկայացումն. Լեղլեպէճի Հէրհոր, Աբէյնի Հայէ և Քեօսէ-Քեհեայ։

—

Մուսալա թաղը Թօփրաք փողոց բնակեալ Բէնիէճի Յովհաննէս անուն հայազգւոյ մը ութ տարեկան Յարութիւն անուն որդին՝ ուրբաթ օրէն ի վեր սեւ գառան մը հետ կորսուած է, և հակառակ խուզարկութեանց, տակաւին չէ կրցած գտնուիլ։ Ո՛վ որ յիշեալ տղայն տեսած է կամ անոր վրայ տեղեկութիւն ունի, կրնայ ազգային Պատրիարքարանի հաղորդել։

—

Այս տարի Ընթերցեալ եկած կարեւոր լուրեր.

Պերլին 18 յունիս. — Պաշտօնական օրագիրն արքայական հրամանագրեր կը հրատարակէ, որք գահաժառանգ իշխանը՝ նախագահ և Պիսմարք իշխանը՝ դեր-նախագահ կ'անուանեն Պետական խորհրդոյ։ Պաշտօնական օրագիրն ապա կը հրատարակէ պետական խորհրդոյ նորընտիր 71 անդամոց ցանկը, որոց մէջ կը գտնուին 42 պաշտօնատարք կամ սպայք, 3 գիտնականք, 6 եկեղեցականք, 10 մեծ կալուածատերք և 10 վաճառականք։

Լոնտրա 19 յունիս. — Մորնինկ Բոսթ կը ծանուցանէ թէ՝ խորհրդարանին ընդդիմադիր կուսակցութիւնն որոշած է երկուշաբթի օրը (այսօր) պարսաւանաց քուէ առաջարկել Պ. Կլատսթընի նախարարութեան դէմ։

Պերլին 19 յունիս. — Պիսմարք իշխանն այսօր այցելութիւն տուաւ Ռուսական դեսպան Օրլոֆ իշխանին և երկարօրէն տեսակցեցաւ նորա հետ։

Դաշնակցական խորհուրդն՝ երէկ մայիսոյ յանձնախմբին առաջարկութեամբ՝ ընդունեց դրոշմի օրէնքը բարեփոխող ծրագիրը։

Լոնտրա 19 յունիս. — Քաղաքապահ զօրաց գունդ մ'երէկ Լիմերիքէն Թըրպէթ գնացած ժամանակ ապստամբեցաւ։ Զինուորը բնակչաց վրայ յարձակեցան և կռիւի փոքրիկ քաղաքին մէջ ծանր անկարգութիւններ և բռնութիւններ գործեցին։ Բնակչաց մէջ բազմաթիւ վիրաւորք կան. քնութիւն մը բացուեցաւ և բազմաթիւ զինուորք ձերբակալեցան։

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

—o—

Ամստրտամ 21 յունիս.

Հոլանտայի գահուն միակ ժառանգ Օրանժի իշխանն այսօր կէս օրէն յետոյ մեռաւ։

(Հանգուցեալն 1851 օգոստ. 25ին ծնած էր Լա-Հէյի մէջ)։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Տիարպէքիրի Գաւառական ժողովոյ դիւանը Պատրիարքարան գիր մը ղրկելով, ժողովրդեան անխնամ վիճակը կը նկարագրէ և բանիբուն առաջնորդի մը պէտքը ծանուցանելով՝ կը խնդրէ որ գտնէ տեղւոյն առաջնորդութիւնն առաժամեայ կերպիւ եղեսիոյ առաջնորդութեան հետ միացուելով։ Մխիթարեան Գերեղմորէն եպիսկոպոսի յանձնուի Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն յանձնարարեր է որ սոյն գիրն խառն ժողովոյ յառաջիկայ նստին մէջ ներկայացուելու առնուի, որ չորեքշաբթի օրը պիտի դումարի։

Սակայն կը կարծենք գիտնալ թէ խառն ժողովը չպիտի կրնայ այս խնդրով զբաղիլ, քանի որ ընդհ. առաջնորդական խնդրոյն նկատմամբ նոր առաջարկ մը տանիլ որոշած է առ Ազգ. ժողովն։

—

Ազգ. ընկերութեան մը վրայ պահանջ ունեցող վարժապետ մը, որ հայաբնակ գաւառի մը մէջ պաշտօն վարած է, այս օրերս Բերայի դատական իշխանութեան դիմելով, դատ բացած է յիշեալ ընկերութեան դէմ։ Այս հետաքրքրական դատին ելքը դատական գործոց նախարարութեան ծանուցուած լինելով, նոյն նախարարութիւնն ալ այս առթիւ գրաւորապէս հարցուցած է Ազգային Պատրիարքարանի թէ ազգային ընկերութիւնք ի՞նչ նպատակով կազմուած են և ո՞րոնք են։

Պատրիարքարանը կը պատասխանի պատասխանել թէ, մեր եկեղեցեաց և դպրոցաց հասոյթներն անբաւական լինելով, տեղ տեղ ազգայինք կը միանան և իրենց մէջ հանգանակութիւն ընելով՝ կ'օգնեն յիշեալ բարենպատակ հաստատութեանց։

—

Վանօրէից խորհրդոյ անդամոց թիւն ամբողջացած լինելով, վաղն ի նիստ հրաւիրեալ է, և կը լրսենք թէ իւր առաջին գործը պիտի լինի Մշոյ Ս. Կարապետի վանուց բարեկարգութեան խնդիրը։

—

Երէկ Գում-գափուի դրսի Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյ Թագ. խորհրդոյ ընտրութիւնը կատարուելով, հետեւեալ էֆէնտիներն ընտրուեցան.

Աբիս	էֆէնտի	Գրիգորեան
Յովհաննէս	»	Աւագեան
Նշան	»	Զպուրճեան
Նշան	»	Փափազեան
Սահակ	»	Փափազեան
Մաքսուտ	»	Պամաճեան
Ռէթէոս	»	Ռափայէլեան
Ռուբէն	»	Գէորգեան
Ստեփան	»	Թէօսէեան

—

Վսեմ. Սաեփան փաշա Արսլանեան, որ ինչպէս ծանուցած էինք, Ռումէլի Հիսարի և Պոյաճի դիւղի միացեալ թաղերէն երեսփոխան ընտրուած էր, վերստին հրաժարական տուեր է։

կը լսեմք թէ Ղմեն. Ս. պատրիարք Հայրը մասնաւոր ջանք պիտի ընէ Ն. Վսեմութեան հրաժարականը ետ առնել տալու համար։

—

Յաւաք սրտի կը լսեմք թէ Մըկըրեան Աբժ. Տ. Յովհաննէս Աւագ քահանայի դուստրն՝ Տիկին Համասփիւռ երէկ դիշեր իւր մահկանացուն կնքեր է։

—

Երէկ իւսկիւտարի Նոր-թաղի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյն մէջ կատարուեցաւ Ճեմարան երկսեռ վարժարանի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը, նախագահութեամբ խորէն Նար-պէյ արքեպիսկոպոսի, որ առաւօտուն Ս. Պատարագ մատոյց նոյն եկեղեցւոյ մէջ։ Վարժարանին ընդհ. տեսուչ Թորգոմեան էֆ. վարժարանին նիւթական և բարոյական վիճակին վրայ տեղեկութիւններ տուաւ և հաստատեց թէ վերջին չորս տարիներու մէջ վարժարանը մեծ յառաջադիմութիւն ըրած էր։ Հայերէն, Տաճկերէն և Ֆրանսերէն ճառերէ յետոյ, որք երգերով կ'ընդհատուէին, մրցանակաց և վկայականաց բաշխումը կատարուեցաւ։ Ճեմարան երկսեռ վարժարանն այս տարի 11 ուսումնաւարտներ ընծայեց ազգին, որոց 6 ն իգական սեռէ։

Ռ. Պերպերեան էֆէնտի, որ ուսումնական խորհրդոյ կողմէ ներկայ գտնուած էր քննութեանց, պերճախօս բանախօսութեամբ մը հաստատեց թէ աշակերտք յառաջադիմութիւն ըրած էին ուսմանց ամեն ճիւղերուն մէջ, և միայն ցաւ յայտնեց որ երկու կարեւոր ճիւղեր, այն է բնագիտութիւն և մարմնամարզ կը պակսէին ուսմանց ծրագրին մէջ։ Ի վերջոյ նախագահ Սրբազանն իմաստալից բանախօսութեամբ մը վերջ տուաւ հանդիսին, յիշելով ճեմարանի փառաւոր անցեալն և մաղթելով որ թաղին ժողովրդեան ջանից շնորհիւ վարժարանը վերստին կարենայ իւր նախկին առաջնակարգ դիրքը ձեռք բերել։

—

Կայսերական պալատան բժիշկ Տաքթ. Բարունակ էֆէնտի Իմիթեան իւր «Թանգարան ժողովրդեան» անուն ամսեայ հանդիսին ապրիլ, մայիս և յունիսի թիւերուն մէջ ազգային անզուգական բարերար Պէշճեան Յարութիւն Ամիրայի մանրամասն կենսագրութիւնն հրատարակած է հանդերձ կարեւոր ծանօթութեամբք և հանդուցեալին պատկերովն։

—

Երեք չորս օր առաջ Հին-Զուղայից եկած հեռագիրը դուժեց մեզ վերին Ազուլեցոց պատահած սոսկալի դժբաղդութիւնը։ Ամսոյս 21ին, երեկոյեան դէմ, ժամ 5ին Ազուլիսում (Վերին և Ներքին) կարկուտ եկաւ. ամեն մէկը սագի ձուի մեծութեամբ և մի ֆունտ ծանրութեամբ։ Այնուհետեւ հետեւեց գետակի հեղեղը։ Հեղեղատեղ և քանդեց հեռը անգամ չթողնելով մօտ 70 տուն և բաղմաթիւ այգիք։ Զոհ գնացածների թիւը հասնում է քառասուն և չորս հոգու։ Փլատակները սկսել են փորել՝ դիակները հանելու։ Խեղդուած տուաւրի թիւն էլ քիչ չէ։ Տասն և հինգ գերդաստան զրկուել են միանգամայն ապրուստի միջոցներից։ Այս աղետալի դէպքից կրած վնասը 300,000 բուբլուց չատ աւելի է։

(Աբիւրանդ)

ՎԱՆԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վան 29 մայիս 1884

Կարեւոր դէպքեր յաջորդեցան այն գրեթէ երկու ամսոց մէջ, յորս ես չգրեցի Ձեզ, բացի կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ այս տեղեկատուած ժողովրդային և պաշտօնական շարժումներէն, որոց մասին մեր մի ուրիշ պաշտօնակիցն արդէն գրած լինելով, ես լուռ կը մնամ, թողով որ նա ամբողջացնէ այդ մասին մինչև ցարդ տեղի ունեցած և մանաւանդ վերջին կարեւոր երեւոյթներու նկարագիրները։

Գիտէք արդէն որ մեր լուսաւորչաւուրց մէջ տեղւոյս նախորդ կուսակալ Հասան փաշա Վանէն մեկնեցաւ այդտեղ գալու համար, և ի կարին, Կ. Պոլսէն հրահանգ ստացաւ սպասել անդ մինչև որ նոր հրահանգ ստանայ։ Այս իրողութեան զանազան նպատակներ կը վերագրուին աստ, որք հաւասարապէս անհաւանական են, ստոյգն այն լինելով միայն որ մինչև ցարդ այդ մասին որոշ բան մը յայտնի չէ։ Ն. Վսեմութեան մեկնելէն քանի մ'օր առաջ տեղւոյս զինուորական հրամանատար Միւնիֆ փաշան մեծ երեկոյթ մը տուաւ ի պատիւ նախորդ կուսակալին, ուստի հրաւիրուած էին մեր ազգայիններէն քանի մը երեւելի անձինք, յորս նաև Ամեն. Խրիմեան Հայրիկ և Պօղոս Սրբազան, որոնք կարեւոր բանաքննութիւններ ըրին սեղանի վրայ։ Հասան փաշան տեղէս մեկնեցաւ նախորդ ամսոյ 16 ին, ժողովրդեան խուռն բազմութիւն մը փութացած էր ընկերանալ Ն. Վսեմութեան քաղաքէս մինչև կէս ժամ հեռաւորութեամբ ճանբայ։

Հասան փաշան մեկնեցաւ, բայց իւր եօթնամեայ պաշտօնավարութեան շրջանն իւր եռաւ թողուց պատմական անցեալ մը, որոյ յիշատակը և պատճառած տպաւորութիւնն ընդ երկար չպիտի ջնջուին մեր հայրենակցաց մտքերէն։

Նորընտիր կուսակալ Համիտ փաշա տեղս հասաւ ամսոյս 17 ին։ Ն. Վսեմութիւնն ժողովրդեան յոգնախուռն բազմութենէ մը շրջապատուեցաւ, որովհետեւ մայիսի 17րդ օրն Համբարձման հինգշաբթի օրն լինելով, շուկաներն դոց էին։ Բայց և այնպէս նորընտիր կուսակալն ընդունուեցաւ կառավարութեան պաշտօնեաներէ, կրօնական հասարակութենց գլուխներէ, հիւպատոսներէ և ժողովրդեան ոչ յոյժ սուաւ բազմութենէ մը, որք մի ժամու չափ ընդ առաջ փութացած էին Ն. Վսեմութեան։ Ճանբուն վրայ տեսական կառավարութիւնն կանգնած էր վրան մը, ուր նորընտիր կուսակալն հիւրասիրուեցաւ։ Ամեն. Խրիմեան Հայրիկ, որ Պօղոս Սրբազանի հետ նոյնպէս գիմաւորելու փութացած էր, այն ժամանակ հասաւ, երբ Ն. Վսեմութիւնն կը մեկներ վրանէն։ Ճանբու երկու կողմն թուրք և ազգային դպրոցաց աշակերտներն կանգնած, առաջինք «ամէն»ով, իսկ վերջինք երգերով կ'ողջունէին կուսակալի գալուստը։ Թնդանօթաց որոտումներն ողջունեցին նոյնպէս Ն. Վսեմութեան գալուստը, երբ նա առաջին անգամ ոտքը կը դնէր քաղաքի «Դավրէժի դրան» սեմոց վրայ։ Վսեմ. Համիտ փաշան առաջնորդուեցաւ կառավարութեան պաշտօնատունն, ուր ընդունեց պաշտօնական և անպաշտօն բազմաթիւ շնորհաւորութիւններ։

Երկու օր յետոյ մայիս 19 ին հանդիսաւոր կերպիւ կարդացուեցաւ կայսերական Ֆերմանն, որ Վսեմ. Համիտ փաշայի մեր նահանգի նահանգապետ կարգուած լինելը կը յայտարարէր ժողովրդեան։ Պաշտօնական անձինք իրենց համազգեստներով և ժողովրդեան խուռն բազմութիւն մը ներկայ կը գտնուէին Ֆերմանի ընթերցման, որ ողջունուեցաւ թնդանօթաց որոտմամբ։ Մահմետական և Քրիստոնեայ հասարակութենց գլուխներն այս առթիւ աղօթքներ կարդացին վասն երկարութեան կենաց Օգոստ. Սուլթան Ապտ-իւլ-Համիտ կայսեր։

Մեր կուսակալի տեղս հասնելէն քանի մ'օր առաջ ալ տեղս հասաւ Հնբարիի Նորընտիր կուսակալ Օսման փաշան և փութով մեկնեցաւ իւր պաշտօնատեղին, ի Բաշգալէ։

Ի վերջոյ մեք եւս իբրեւ թղթակից պարտք կ'զգամք յատկապէս և ներմագին շնորհաւորել Ն. Վսեմութեան Համիտ փաշայի գալուստը, յայտարարելով որ ժողովուրդը մեծամեծ յոյսեր կը տածէ իւր անձին և իւր պաշտօնավարութեան վրայ։ Մենք կը մաղթենք որ Վսեմ. Նահանգապետ փաշան կարող լինի իրացնել այդ յոյսերը։

* * *

Ամսոյս 27 ին տեղւոյս երիտասարդական խումբն տօնեց Ազգային Սահմանադրութեան 24րդ տարեդարձի հանդէսը։ Կարգադիր մասնաժողով մը ամեն նախահոգ միջոցներ գործադրած լինելով, հանդէսը օրինակելի բարեկարգութեամբ մը սկսաւ և վերջացաւ, թէ և հանդիսատեսներու բազմութիւնն նախորդ տարիներէն պակաս չէր։ Հանդիսավայրն էր քաղաքիս Ցայնկոյսներ ըսուած եկեղեցւոյն պարտէզն։ Հանդիսատեսներու թիւը կը հասնէր 4–5000ի, երկու սեռէ։

Ժամ 6ին 80էն աւելի տղամակաւորք ճաշի սեղանը բազմեցան, որ պատրաստուած էր յիշեալ եկեղեցւոյ դպրոցին մէջ։ Ճաշկերոյթը շատ փառաւոր եղաւ։ Սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Մ. Պաղտասարեանց։ «Կեդրոնական» և Ցայնկոյսների վարժարանաց աշակերտք նուագածուաց մասնակցութեամբ փոփոխակի կ'երգէին։ Պ. Սեղանապետն բաժակներ առաջարկեց Օսմ. Օգոստ. Վեհապետի և Նորա Վսեմ. նախարարաց, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և Ամեն. Խրիմեան Սրբազանի, Նորընտիր կուսակալ Համիտ և զինուորական հրամանատար Միւնիֆ փաշայներու, Առաջ. Տեղապահ Պօղոս Սրբազանի, երիտասարդութեան և կարգադիր Մասնաժողովի կենաց, որք եռանդալից աղաղակներով և ծափահարութիւններով ընդունուեցան։ Ճաշէն յետոյ ժողովրդեան խուռն բազմութիւնն նուագածուաց առաջնորդութեամբ ուղղուեցաւ հանդիսավայրը, ուր յատուկ բեմ պատրաստուած էր ատենախօսից համար։ Խօսեցան դլխաւորապէս Պ. Պ. Մ. Պաղտասարեան և Ա. Ասլանեան։ Պ. Մ. Թէրլէմէզեան խօսեցաւ կարգադիր Մասնաժողովի կողմէն։ Պ. Մ. Պաղտասարեանի առաջարկութեամբ հանգանակութիւն մը ըսկրսաւ ի նպաստ «Խնամատարաց» ընկերութեան Որբանոցի և հաւաքուեցաւ 260 ղրուշ։

Հանդէսէն յետոյ, որ տեւեց մինչև ժամ 9 1/2, սկսաւ պարը և տեւեց կէս ժամ։ Ժամ տասնին բազմութիւնը ուղղուեցաւ դէպի թաղերը ցրուելու համար։ Երգասաց խումբը կանգ առաւ Խրիմեան Հայրիկի տան դրան առաջ, որ հանդիսավայրէն քիչ հեռու ճանբու վրայ կ'իյնայ և երգեց «Հայրիկ Հայրիկ» երգը։ Խօսեցաւ Պ. Մ. Փորթուգալեան։ «Կեցցէ՛ Խրիմեան Հայրիկ» աղաղակն դղրդեց ամբողջ տունը և թաղը։ Հայրիկը բացակայ էր իր տունէն։

Նոյնպէս Պ. Մ. Փորթուգալեանի տան դրան առջեւէն անցնող ժողովուրդն ցոյց մը ըրաւ նորա տան դրան առաջ։ Երգասաց խումբն ցրուած լինելով, երիտասարդք երգեցին «Թէպէտ վտար» երգը և երիտասարդաց ոմանք համակիր խօսքեր խօսեցան։ Պ. Մ. Փորթուգալեան, որ ներկայ էր այն տեղ, պատասխանեց իրեն համար եղած այս համակիր ցոյցերուն։ «Կեցցէ՛ Փորթուգալեան» աղաղակին յաջորդեց ծափահարութեան երկար չռինդ մը։

Ահա այսպէս վերջացաւ Ազգային Սահմանադրութեան 24րդ Տարեդարձի հանդէսն, որոյ հասոյթն յատկացեալ է տպելու տեսակ մը՝ բացատրելու համար Սահմանադրութեան ոգին և գաւառացւոց ծանօթացնելու ըստ Սահմանադրութեան իրենց ունեցած պարտքը և իրաւունքը։ Այս մասին ես առիթ պիտի ունենամ երկար գրելու ձեզ։

Դիտելի է որ ինչպէս ուրիշ տարիներ, նոյնպէս մանաւանդ այս տարի հանդէսին մասնակցած էին մի միայն երիտասարդներ և հասարակ դասակարգութեան պատկանող անձինք։ Մեր «Մենծ աղաներ», վարչական ժողովոյ անդամներն, եկեղեցականներն, ինչպէս սովորութիւն է ըսել, էրենց բացակայութիւնէ նէ էյլէն։ Ատոր յայտնի կը լինի թէ, այն անձինք որք սահմանադրապէս կազմեալ ժողովոյ անդամ սկսելու կոչուած են, օրչափ կը յարգեն Սահմանադրութիւնը։ Խեղճ Սահմանադրութիւն, ի՛նչ չարիքներ կը գործուին քոյ անունովդ, որչա՛փ անձինք քեզ իբրև դիմակ իրենց երեսն անցուցած են . . .։

* * *

Վերջին նամակաս գրած էի ձեզ որ, Արարք անուն թաղի թաղ. խորհուրդն՝ քաղաքապետական ժողովոյն ազդարարութեան վրայ՝ պատրաստած է վերաշինել թաղի եկեղեցին, որ փլելու վտանգ կ'սպառնար։ Արդարեւ Արարքի թաղեցիք այդ մտադրութեան համաձայն քակեցին իրենց եկեղեցին և վերաշինութեան հրաման ըստացան։ Հետոյ, երէկ սկսան վերաշինել։ Հիմնադրութեան արարողութիւնը տեղի ունեցաւ՝ ամսոյս 27ի կիւրակի օրն, արտասովոր շքով և հանդիսով։ Զորս եպիսկոպոսներ ներկայ կը գտնուէին արարողութեան։ Երեմիա սրբազան աղդու քարոզ մը խօսեցաւ։ 5000 էն աւելի հանդիսականք ներկայ էին։ Եկեղեցական թափօրը և հիմնադրութեան կրօնական Արարողութիւնն արտաքոյ կարգի փայլով տեղի ունեցաւ։ Պօղոս սրբազան կը նախագահէր հանդիսին։ Նոյն օրն 7000 ղրուշի մօտ գումար մը հանգանակուեցաւ յօգուտ եկեղեցւոյ շինութեան։

Արարք՝ քաղաքիս մեծագոյն թաղն է, և եկեղեցին իւր առջև ունեցած մեծ հրապարակին պատճառաւ միայն Արարքի թաղին չպատկաներ, այլ ամբողջ քաղաքին, որ ամեն օր և մանաւանդ կիրակի օրերն կը խառնուի այդ մեծ հրապարակի վրայ եղած եկեղեցին։ Այս պատճառաւ ալ քաղաքիս ամէն թաղերու բնակիչք, մինչև իսկ մեր Իսլամ հայրենակիցք կը փութան յօժարակամ օգնել Արարքի եկեղեցւոյ վերաշինութեան։ Մինչ ամբողջ քաղաքն այսպէս եռանդալից կերպիւ կը համակրի այդ եկեղեցւոյ շինութեան, Նորաշէն անուն թաղին առժամանակեայ թաղական խորհուրդն ցաւալի ընթացքի մը կը հետեւի։ Այդ թաղի եկեղեցին քաղաքիս եկեղեցեաց ամենէն նորն է, սակայն թաղական խորհուրդն Արարքի մեծ եկեղեցւոյն շինութեան վնասելու յայտնի դիտումով, ձայն հանեց թէ իրենք ալ թաղի եկեղեցին պիտի նորոգեն փոքր մասամբ մը։ Այս նպատակաւ թաղ. խորհուրդն ձեռնարկեց հանգանակութեան, որ աննշան արդիւնք մը հաղիւ ունեցաւ, վասն զի ժողովուրդն չէր համակրեր այս անժամանակ կարծեցեալ որոշման։ Սակայն թաղ. խորհուրդն, որ նորընծայ քահանայէ մը կ'առաջնորդուի, կ'ըսեն, չվհատեցաւ և որովհետև Արարքի թաղեցիք ի Կ. Պոլիս մասնաժողով մը կազմած էին, իրենց եկեղեցւոյ վերաշինութեան համար մեր հայրենակիցներէն նպաստ հաւաքելու, փութաց ինքն ալ նմանօրինակ յանձնաժողով մը կազմել նորաշէն եկեղեցւոյ մասնակի նորոգութեան անունով, որ աւելորդ է ըսել թէ իրենց դրացի եկեղեցւոյն վնասելու դիտումով յօրինուած նպատակ մ'է։ Ես թէ և այս երկու թաղերուն ալ չեմ պատկաներ, բայց նորաշէն եկեղեցւոյ թաղ. խորհուրդի ընթացքը շատ ցաւալի և արտառոց կը տեսնեմ։

Արարքի այս ժամուս վերաշինուած եկեղեցին, տեսնողներու վրայ ազդեցութեամբ, տեղւոյդ Մայր-եկեղեցւոյ մեծութիւնն ունի։ Թաղեցիք երախտագիտութեամբ կ'արտասանեն Առաջ. Տեղապահ Պօղոս Սրբազանի անունը, որ եկեղեցւոյ շինութեան գործը իւր ուղղակի հսկողութեան և հովանաւորութեան ներքև առած է։ Թաղ. խորհուրդն ժողովրդեան այս երախտապարտ զգացմանց թարգման կանգնելով, հիմնադրութեան հանդիսի օրն ծանրագին մատանի մը ընծայեց Ն. Սրբազնութեան։

* * *

Անգլիական հիւպատոս Պ. Էյրըս քանի մը շաբաթ առաջ արձակուրդով մեկնեցաւ աստի իւր հայրենիքն երթալու համար, ուր, կ'ըսեն, պիտի ամուսնանայ։ Մենք կը բաղձայինք որ Անգլ. կառավարութիւնն Պ. Էյրըսէն տարբեր հիւպատոս մը ղրկէր մեզ։ Ոչ ոք Պ. Էյրըսի վերադարձին կը ցանկայ։

* * *

Ռուսական դեր–հիւպատոս Վըսեմ. կամաարարն ալ, որ ինչպէս գիտէք, կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակ Բեգրըսպուրկէն վերադարձած լինելով, Թիֆլիզ կը գտնուէր, այսօր վաղը աստ կ'սպասուի։

* * *

ՎԱՆԱՑ ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

—o—

Վերջին փոստով երկու նամակ ընդունեցի Մարսիլիայէն, Կիւլպէնկեան կարապետ և Կիւլպէնկեան Գալուստ էֆէնտիներէն, որք նախակրթարանի երկու աշակերտի բարերար գրուած են։ Կիւլպէնկեան կարապետ էֆ. բաղմարդիւն փանոսեան վարժարանի աշակերտներէն է, և այժմ Ս. Ս. Կիւլպէնկեան էֆէնտիների վաճառատունին կողմէն Մարսէյլ կը գտնուի առևտրական գործով. իսկ միւսն, Գալուստ Ս. Կիւլպէնկեան, 15 տարեկան մի պատանի է եղեր դեռ, որ այժմ Մարսէյլի վաճառականական վարժարանին աշակերտած է։ Զարմանքս գրաւեց որ Հայաստանէն այդչափ հեռի գտնուող 15 տարեկան մի ուսանող ինչպիսի ազգասիրական եռանդով յիշեր է Հայաստանի մէջ գտնուող իւր հասակակից հայ եղբայրներ և փութացեր է օգնել նոցա, մինչդեռ շատ մօտիկ գտնուող և մեծ հասակ ունեցողներն այդպիսի զգայնութեան նշան շատ ցոյց չեն տար։ Ես այդ հասակով փոքրիկ, բայց սրտով մեծ պարոնի ինձ գրած համառօտ նամակը ներփակ կը յղեմ ձեզ և կը խնդրեմ որ, եթէ կարելի է, Մասիսի մէջ հրատարակէք, թերեւս ուրիշ շատերին օրինակ կը դառնայ։ Արդէն Կիւլպէնկեանն ալ Մասիսի մէջ կարդալով տեղեկութիւններ ստացեր է կեդրոնական վարժարանի նկատմամբ։

Շատ շնորհապարտ եմ Մասիսին որ, ինչպէս Մշակ ի Տփղիս, և սա ի Կ. Պոլիս շատ օգնեց մեր վարժարանի յառաջդիմութեան։

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Մարսէյլ, 14 մայիս 1884

Մեծապատիւ Մկրտիչ էֆ. Փորթուգալեան, Հիմնադիր կեդրոնական վարժարանի։ Վան

Մեծապատիւ Տէր,

Երբ մենք մեր ուսման ծարաւն յագեցնելու համար օտար աշխարհներ կը շրջինք, մեծ ուրախութեամբ կը տեսնինք թէ ձեզ պէս ազգին մի անձնուէր մշակն մեր սիրելի հայրենեաց ծոցին մէջ կը հիմնէ բարձրագոյն դպրոց մի, մեր եղբայրները լուսաւորելու համար։ Եթէ ամենէն աւելի քաջալերութեան արժանի ձեռնարկ մի կրնայ գտնուիլ, այդ ալ ձերինն է, որ այնչափ զոհողութիւններով հայրենեաց համար կ'աշխատիք բուն հայրենեաց հողին վերայ. ուստի ամեն Հայու սրբազան պարտականութիւնն է իւր իւր կարողութեան չափ օգնել ձեզ։

Եւ ես, Մեծապատիւ Տէր, ուզելով այդ օգնութեան մէջ իմ բաժինն ունենալ, կը փափաքիմ ինձ հասակակից եղբայրներէս միոյն պաշտպան կանգնելու հաճոյքը վայելել եւ ներփակեալ ղրկելով 12 արծաթ մէճիտի համար մի փոխանակագիր, կ'աղաչեմ որ սոյն գումարն յատկացնէք իմ պաշտպանելի ուսանողին տարւոյ ծախսոց համար եւ հաճիք ինձ իմացնել այդ եղբայրին անունն, մականունն եւ բոլոր հանգամանքներն, մի եւ նոյն ժամանակ ձեր դպրոցի մէջ իւր շրջանը լրացնելու համար քանի տարի իմ պաշտպանութեանս պէտք ունենալն։

Հաճեցէք ընդունիլ, Մեծապատիւ Տէր, իմ խորին մեծարանաց հաւաստին։

Գալուստ Ս. Կիւլպէնկեան

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ազգային Տնտեսական խորհրդոյ

Ղալաթիոյ եւ Գարակէօմրիւկի թաղային մնուակներուն միամեայ մատակարարութեան հաշուեցուցակներն, որք 1883 յունվար 1էն սկսելով կը յանգին ցվերջ դեկտեմբերի նոյն տարւոյ, յիշեալ թաղերու թաղական խորհրդոց կողմէ ըստ օրինի Տնտեսական խորհրդոյ մատուցուած եւ նոյն երկու հաշուեցուցակներուն յար եւ նման մէն մի օրինակն Ղալաթիոյ եւ Գարակէօմրիւկի թաղական խորհրդոց յուզարկուելով հրահանգ տրուած է որ եկեղեցեաց բակը կախեն ի տես թաղեցւոց։

Հետեւաբար, Տնտեսական խորհուրդս այսու պաշտօնական ծանուցմամբ հրաւէր կը կարդայ պատուարժան թաղեցւոց, որ իրենց թաղին վերաբերեալ հաշուեցուցակին վրայ որ եւ է բողոք կամ դիտողութիւն՝ եթէ ունին, ներկայ ծանուցմանս թուականէն մինչեւ քսան եւ մէկ օր պայմանաժամաւ գրաւոր կերպիւ ներկայացնեն Տնտեսական խորհրդոյ։

Սոյն պայմանաժամը լրանալէն յետոյ, որ եւ է բողոք կամ դիտողութիւն անլսելի պիտի մնայ։

Կ. Պոլիս, 7 յունիս 1884 (Կնէ)

Ա. ԶԴ

Խիզանու Ուսումն. Ընկերութեան

Խիզանու Ուսումն. ընկերութեան պատուարժան անդամոց կը ծանուցուի թէ՝ Միքայել Տ. Մկրտիչեան, որ ասկէ առաջ ընկերութեանս հաւաքչութեան պաշտօնը կը վարէր, Գործ. Ժողովոյս որոշմամբ իւր պաշտօնէն դադարեալ է, և նմա յաջորդած է Մելքոն Մելքիսեդեկեան անուն անձը։

Ուստի կը խնդրուի ընկերութեանս պատուարժան անդամներէն որ հաճին այսուհետեւ իրենց բաժնեգիները յանձնել նորընտիր հաւաքչին՝ ընդունելով իւրեանց ստացագրերն։

Ի դիմաց Գործ. Ժողովոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Մ. Կէ-ջէնեան Ց. Մ. Մելէ-էան

1884 յունիս 8

ԿՈՒՆԵԼԷԹ–ԻԼ–ԼՈՒՂԱԹ

—

ԲԱՌԱՐԱՆ

ՖՈՒԱՆՍԵՐԷՆԷ Ի ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

Աշխատասիրողք

Մէհէմմէտ Շէ-էրէ և Մէ-էյէլ Աշճեան

Պաշտօնեայք Հասարակաց Կրթութեան Գրաքննութեան սենեկի

Հրատարակիչ Գաբրիէլ Պողոսլեան

Այս բառարանն, պարունակած արուեստական եւ գիտական բառերու ճոխութեամբն, բացատրութեանց յստակութեամբն իւր տեսակին մէջ առաջինը կը համարուի։ Սոյն գործը ցարդ հրատարակուած Ֆրանսերէն–Թուրքերէն բառգրոց վրայ սա առաւելութիւնն ալ ունի որ Թուրք տառերով տրուած բացատրութիւններն լատին տառերով եւս նշանակուած են անոր մէջ, մասնաւորապէս ի դիւրութիւն օտարազգեաց։

Մասնաւոր խնամքով, գեղեցիկ եւ մաքուր տպագրութեամբ տետր առ տետր ի լոյս կ'ընծայուի Արամեան տպարանէն։

Առաջին հատորն՝ որ երեսուն երկու երեսներով երեսուն եւ մէկ տետրակներէ բաղկացեալ է՝ տետր առ տետր հրատարակուելէ յետոյ կազմուած կը վաճառուի ի դին 60 դահ. արծաթ։

Բ. հատորին 13 որդ տետրն եւս հրատարակուած են եւ կը վաճառուին ի դին 2 դահ. արծ. իւրաքանչիւրն։

Բաժանորդագրին է Կ. Պոլսոյ համար 75 դահ. ոսկեդրամ. դաւառաց համար 100։

Բ. հատորին 15րդ տետրին հրատարակումն ետքը բաժանորդագրութիւն չընդունուիր։

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԷՔԷՆԷՆ

Բոսֆոր գեղեցիկին Տէրսաադէի ժէնէրալ Գնոսլիսինէնին ելնելը գալ։

Ցիր 19 իլլուլ 1883 թարիխի իլէ վերիլէն իլամ մուճիպինէ Բուսիա տէվլէթի թէպասսընան վէ Մոսկովա չէհրի պիրինճի սընըֆ թիւճճարընտան Իպրահիմ ճանանճանօֆ նամ թաճիրին իֆլասը թէպէյիւն իթիմիչ օլսըզը սինտիքլէր ճանիպինտէն իթա օլունան իսթիտա իւզէրինէ իլան օլունուր։

Ժէնէրալ Քոնսոլոսուն վէքիլի Մ–ԻՆԷՆ

ՏՈՐԹՈՐ ՃԷԼԱԼԵԱՆ

Պատիւ ունի ծանուցանել արդոյ հասարակութեան թէ իւր յաճախորդաց ամեն կերպով դիւրութիւն ընծայելու համար այս անգամ իւր հիւանդ ընդունելու տեղը փոխադրած է Ղալաթիա, Քօմիսիոն խանի դրան դիմացը, Խավեար խանի դրան կից թիւ 13 տունը, ուր ամեն օր պիտի գտնուի, կէսէն։ դրէն ալ առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Գաղղիական, միջանցքաորդքրքման եւ ամեն կարգի ծննդական գործարանաց վերաբերեալ անխտիր դարմանելու՝ որք են իւր մասնագիտութիւնն։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՈՐՍԱ

Ղալաթիա 11 յունիս.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա	3	ամիս,	ղրշ. 110, 5 առ Անգլ. լիր.
Փարիզ	3	»	Ֆր. 22,92 1/2 առ — Օսմ. լիր.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՒ

Օսմ. Քոնս. գոցուեցաւ	8,29
բացուեցաւ	8,28 1/2
կէս օրին	8,29
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի	64,25
Ռումելիի երկաթուղի	42,25

Անգլ. լիր

Սօսիէթէ ժէնէրալ	3,28
» Օթօման	3,50
Կ. Պոլսոյ Պանքան	6,50
Քրէտիի ժէնէրալ 6% Օսմ. լիր	7,18
Փոխ. 1863 (Մուր'–ն) 6% Ֆր.	55,
» 1865 » 6%	49,50
» 1869 (Բինար) 6%	44,50
» 1872 (Պօն տիւ Թրեզոր)	16,50
» 1873 (Բինար) 6%	40,
Լաւրիում	107
Թրամուայ Օսմ. լիր	290
Թրթաղրամ	
Էվվլէսիդ	10
Բէքօր	—

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՈՐՍԱ

Լոնտրա 21 յունիս

Անգլ. Քոնս.	100
Օսմ. »	7 7/8
Փոխ. 1865	10 1/8
» 1869	9
» 1871	66 1/2
» 1872	16
» 1873	8
» 1877	78 3/4
Պանք Օթօման	15 5/8
Ռուս. փոխ. 73ի	90 1/8
Եգիպտ. միացեալ	58 1/2
» արտաքուստ	83 5/8
Տայրա Սանիէ	58
Փոխ. Ռօշիլա	32
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	25 38

Փարիզ 21 յունիս.

Գաղղ. Քոնս.	3 0/0	78,27 1/2
» »	4 1/2 0/0	108,10
Օսմ. Քոնս.		8, 10
Փոխ. 1865	Ֆր.	50
» 1869		45
» 1873		41,
Օսմ. Երկաթուղի		41,50
» Բէյրութի բաժնեթուղթք		547 50
Պանք Օթօման (գ. կ.)		648,75
Քրէտի Լիոնէ (գ. կ.)		551 25
Ռուս. փոխ. 5 առ 0/0 (1877)		98
» » Արեւելեան		
Իտալ. Քոնս.		96,65
Եգիպտ. միացեալ		298 75
Փոխանակագիր Լոնտրայի վրայ		25,19

Վիէննա 21 յունիս.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	122,05
Ռումելիի երկաթուղի	20,

ԿԷՍ ՕՐ 4,19

DENTALINE

ՏԱՆԹԱԼԻՆ

—=—

Քիմիագիտութեան ուսուցիչ Տոքթ. Քոնիայի ՏԱՆԹԱԼԻՆ կոչուած փոշին եւ ջուրը բաղմաթիւ արուեստահանդիսից մէջ ոսկի եւ արծաթ շքադրամներու արժանացած եւ վարձատրուած, եւ առողջաբանական ժողովոց կողմէ ալ ընդունուած եւ նորա օգտակարութիւնն հաստատուած է։

Այս փոշին եւ ջուրը շարունակաբար գործածուելով, ակռայներու բոլորտիքը գոյացած նիւթերն եւ «տրարդիի հիւանդութենէն յառաջ եկած փտութիւնը կը փարատի, ինչպէս նաեւ ծերերու թափած եւ երերացող ակռայներու մսերը կ'ամրացնէ. չունչին ախորժելի հոտ մը կուտայ եւ բերնի ուրիշ հիւանդութիւնները կը դարմանէ։

Ջուրը պէտք է գործածել հետեւեալ կերպիւ։ Առաւօտները կէս գաւաթ ջուրի մէջ կէս խահուէի դգալ այդ ջուրէն դնելու է եւ ադով ակռայները խոզանակով շփելէ յետոյ, մնացեալով բերանը լուալու է. այս կերպով բերնին մէջ յառաջ եկած աղտեղութիւնք շուտով կը փարատին։

Փոշին ալ սա կերպով գործածելու է. Ակռայի խոզանակ մը թրջելէ վերջ, այդ փոշին մէջ թաթխելու եւ ակռայները շփելու է. յետոյ ակռայի կամ հասարակ ջուրով բերանը լուալու է։

Կը գտնուի դեղագործաց եւ վաճառականաց քով։ Ակռայի ջուրին սրբուակին գինն է 15 ղրուշ, եւ փոշիի տուփին գինը 10 ղրուշ։

Կ. Պոլսոյ մէջ միակ կեդրոնատեղին է Ղալաթիա, Մաքսատան դիմաց, Կէօչէ օղլու խան, թիւ 6 եւ 7, Պ. Բ. Ս. Զէրվաթիի վաճառատունը։

ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3708 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒՆԻՍ 1884 — Ն. Տ. 24 ՅՈՒՆԻՍ

ԳԱՅՄԱՆ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Եռամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 3 »

Օտար թղթատարով դրկուած 2 1/2 լիրա

Մանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դրշ. երկու անգամի համար 2 դրշ է. աւելի անգամներու համար դուռ տակերութիւն կը լինի

ԱԶԱՏԱՄԻՏ

ԼՐԱԳԻՐ

40 ՓԱՐԱԶ — ՀԱՆԱԳԱՋՕՐԵԱՅ — 40 ՓԱՐԱԶ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆ

Դուրս գնացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որեւ իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Բիզա փաշա եօղուլը, Շարգ Զարյէրաք թիւ 37 Մասիսի գրասենեակը։

Ձանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Չգրաւած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր։

Կ. ՊՈԼԻՍ 12 ՅՈՒՆԻՍ

ԽՍԹԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Կայսերական հրամանաւ՝ Պաղատտի կեդրոնական կառավարիչ Ամիա-Ուլլահ էֆէնտի Շէհրի-Զօրի կառավարիչ անուանեցաւ փոխանակ Նազիմ պէյի, որ Պաղատտի կառավարիչ անուանեցաւ։

—

Վեհ. Սուլթանը Գոսովայի կեդրոնական կառավարիչ Վէհպի էֆէնտին Միրիմիրանի ամսիճան և յիշեալ Նահանգին Տէֆթէրտար Նուրի պէյին Իւլայի Բ. ամսիճան չնորհեց։

—

Պաթումի կառավարիչ Էրիսթոֆ իշխանը շաբաթ օրը Բաքէ ընկերութեան շոգենաւով մայրաքաղաքս եկաւ իւր ընտանեաց հետ։ Նաւահանգստի վերատեսուչ Տիլավէր փաշա շոգենաւակ մը դրաւ իշխանին տրամադրութեան ներքեւ՝ ցամաք ելնելու համար։

—

Մոնթիթէօր Օրիանթալի մասնաւոր տեղեկութեանց նայելով, քաղաքականութիւնն ի մօտոյ միջոցներ ձեռք պիտի առնու Բերայի և Գալատայ փողոցները գեղեցկացնելու համար։ Գլխաւոր խճուղիներու երկու կողմ ծառեր պիտի տնկուին, սալարկները նորոգութիւն պիտի կրեն, փողոցներն աւելի կանոնաւորապէս պիտի ոռոգուին եւն. եւն։

—

Խսթէրն Էքսբրէս լրագիրը մէկ ամիս դադարման դատապարտեցաւ տպագրական տեսչութեան հրամանաւ։

Աւասիկ տպագրական տեսչութեան հրամանագրին թարգմանութիւնը։

«Նկատելով որ անգլիական Խսթէրն Էքսբրէս լրագիրը՝ տեղական լրագրաց եղած ազդարարութիւնները բնաւ նկատողութեան չառնելով՝ իւր այս աւուր թուոյն մէջ համարձակած է տրուած հրամանաց հակառակ յօդուածներ հրատարակել։

«Բարձրագոյն հրամանաւ, այս օրէն սկսեալ մէկ ամիս դադրած է»։

Տպագրական տեսուչ
ՄԷՀՄԷՏ

11/23 յունիս 84

Յիշեալ լրագիրը, տպագրական տեսչութեան բացորոշ արգելման հակառակ, իւր երէկի թուով տեղեկութիւն տուած էր դեսպանախորհրդոյ վրայ։

—

Բերկրութեամբ սրտի կը ծանուցանենք թէ Վեհ. Սուլթանն, որ անցեալ հինգշաբթի օրն յատուկ թիկնապահի մը միջոցաւ պալատը բերել տուած էր կայսերական գեղարուեստից վարժարանի ուսանողաց ընտիր նկարները, կատարուած յառաջդիմութեան մասին իւր բարձր գոհունակութեանն ի նշան՝ երէկ կայսերական թիկնապահ մը սեմ. Ահմէտ փաշայի միջոցաւ 100 Օսմ. ոսկւոյ գումար մը պարգևեց յիշեալ ուսանողաց։ Աշակերտք, որք ընդհանրապէս աղքատիկ ընտանեաց կը պատկանին և որոց գրեթէ կէսն Հայերէ կը բաղկանայ, ֆոթէլոհբ՝ + եալայի բուռն աղաղակներով ընդունեցին իրենց բաշխուած պարգեւն և խրախոյսները։ Ն. Կ. Վեհափառութեան կողմէ Վսեմ. Ահմէտ փաշան չորրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան մը յանձնեց վարժարանին ներքին տեսուչ և առաջին դասատու Մեծ. Երուանդ Ոսկան էֆէնտիին, և համանման չքանշաններ միւս չորս դասատուաց ալ։ Նորահաստատ վարժարանի մը նկատմամբ կայսերական հոգածութեան տուած այս չօշափելի ապացոյցները կը հաստատեն թէ գեղարուեստը կոչուած են նոր թուրք մ'առնուլ Թուրքիոյ մէջ։ Յատկապէս կը շնորհաւորենք Ե. Ոսկան էֆէնտին, որ կայսերական շնորհաց արժանացաւ իւր հաղուագիւտ տաղանդով, և որ մեր ազգին պատիւ բերող ականաւոր արուեստագէտներէն մին եղած է։

—

Մայրաքաղաքէս յունիս 19 թուով կը գրեն առ Բորէսբոնտանս Բուլիթը թէ Բ. Դուռն, առանց Գերմանիոյ, Ռուսիոյ և Աւստրիոյ կողմէ հրաւիրուած լինելու, որք հաւասար ազդեցութիւն մ'ի գործ կը դնեն Սերպօ-Պուլղարական վէճը բարեկամաբար կարգադրելու համար, ոչ պաշտօնապէս յայտարարեր է թէ Թուրքիա ոյժ կուտայ այդ գործողութեան, և թէ՝ Իբրև գերիշխան տերութիւն՝ նոյն խորհուրդները պիտի տայ Սոֆիայի կառավարութեան, զորս կուտան վերոյիշեալ երեք մեծ տերութիւնք։

—

Հավալէ ունեցողներուն կողմէ պատգամաւորութիւն մը նախընթաց օրը դարձեալ Եըլտըզի կայսերական պալատն երթալով, աղերսագիր մը յանձնեց Վեհ. Սուլթանին երկրորդ սենեկապետ Հաճի Ալի պէյին։ Հավալէ ունեցողք այս աղերսագրին մէջ իրենց վիճակը բացատրելով, կը խնդրեն Վեհ. Սուլթանէն, որ բարեհաճի ի նկատ առնուլ իրենց առաջին աղերսագիրը, զոր քանի մը շաբաթ առաջ պատիւ ունեցած էին մատուցանել Ն. Կ. Վեհափառութեան։

—

Խսթէրն Էքսբրէս կը ծանուցանէ թէ Մեծ-Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշա Թէղբէրէ մը ղրկելով առեւտրական գործոց Նախարարութեան՝ ազդարարած է որ Աւստրիական Լոյտի ընկերութեան նման Օսմ. շոգենաւական ընկերութիւն մը կազմելու աշխատի։ Յիշեալ ընկերութիւնը պիտի ստանձնէ կառավարութեան բոլոր փոխադրական գործերն և Օսմ. թղթատարական պայուսակները պիտի փոխադրէ։ Կայսերական կառավարութիւնը կը խոստանայ և կ'երաշխաւորէ 0/0 ին 6 տարեկան շահ մը վճարել բաժնեմուղոց վրայ, զորս ընկերութիւնը յարաբերութեան հանելու արտօնութիւն պիտի ունենայ։

Ճերիտէի Հավատիս իւր այս աւուր թուով կ'ըսէ թէ Էքսբրէսի տուած այս լուրը նոր բան մը չէ, այս խնդիրն արդէն քանի մ'ամսէ ի վեր կը քննուի Պետական խորհրդոյ կողմէ։ Առաջադրեալ ընկերութիւնը «Շերքէթի պահրիէի Օսմանիէ» (Օսմ. ծովային ընկերութիւն) տիտղոսը պիտի կրէ և բոլոր Օսմ. նաւահանգիստներն իրարու հետ պիտի կապէ։ Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ Ցանձնախումբ մը կազմուած է Օսմ. նաւային ընկերութեան կազմութեան մանրամասնութիւններն ուսումնասիրելու համար։

—

Թարիդ լրագիրն իւր այս աւուր թուով կը ծանուցանէ թէ Արքունի նաւարանին մէջ քանի մը 100 հազար ղրուշի խարդախութիւն մը յերեւան եկած է։

Արքունի նաւարանին համարակալութեան դիւանի քարտուղարներէն մին՝ Մուսթաֆա էֆէնտի անուն՝ 1297 տարւոյ հաստիթով վճարեալ հավալէներու ինչեալ օրինակաց վրայ նորէն պաշտօնական գործողութիւններ կատարելով, 2854 ոսկւոյ արժողութեամբ կեղծ հավալէներ վասիլ անուն սեղանաւորի մը կը վաճառէ։ Սա ալ ուրիշ սեղանաւորներու կը վաճառէ զանոնք, որք վերջապէս արքունի նաւարանին պարտք ունեցող քանի մը վաճառականաց ձեռք անցնելով, արքունի նաւարանին կը տրուին ի փոխարէն պարտուց։

Ցակայն յիշեալ հավալէներն ըստ կանոնի համարակալութեան դիւանին մէջ քննուելով, անոնց կեղծութիւնն երեւան կելնէ և իմաց կը տրուի ծովային գործոց նախարարին, որ անմիջապէս խիստ քննութիւն մը կատարել կը հրամայէ։ Մուսթաֆա էֆէնտի կը ձերբակալուի և յատուկ յանձնախմբի մ'առջև հարցաքննուելով՝ կը խոստովանի թէ կեղծ հավալէներուն միայն մէկն ինք նենգած էր և միւսներէն տեղեկութիւն չունէր, բայց գիրէն հաստատուեր է թէ ամենքն ալ ինք նենգած էր։ Արքունի նաւարանն հաղիւ 26 ոսկի միայն կրեր է այս խարդախութեան երեսէն։

—

Ոստիկանութեան նախարարութեան ձեռք առած միջոցներուն չնորհիւ, անցագրոց հաստիթը մեծապէս աւելցած է։ Յունիս ամսոյ առաջին վեց աւուրց մէջ 6 925 ղրուշ գանձուած է իբրև անցագրոց, այսինքն անցեալ տարւոյ նոյնչափ աւուրց հաստիթէն 2 895 ղրուշ աւելի։

—

Մօնիթէօր կը ծանուցանէ թէ երէկ առաւօտ Նիկոմիդիոյ կառավարութիւն՝ Հայտար փաշայի կայարանէն մեկնելու ատեն՝ ոստիկանութեան յիսնապետի մը սրունքը ջախջախեր է։ Կ'երեւի թէ, կը յարէ յիշեալ լրագիրն, յիսնապետն անձնասպանութիւն փորձելու մտօք ինքզինք դիտմամբ երկաթուղւոյն վրայ նետեր է։

—

Թէվֆէ-Պաշի սրճարանապետք շաբաթ օրը պատգամաւորութեան մը ձեռամբ աղերսագիր մատուցին Մեծ-Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշայի, բողոքելով Բերայի թաղապետութեան Նախագահին դէմ, որ իւրաքանչիւր սրճարանէ 60 Օսմ. ոսկի տուրք կը պահանջէ թոյլ տալու համար որ իրեց սրճարանաց առջեւ աթոռներ և նստարաններ դնեն։ Ն. Բարձրութիւնը խոստացեր է պարտ ու պատշաճ տնօրէնութիւնն ընել։

—

Ադրիանուպոլսոյ վիլայեթեալ կուսակալ Գարբի փաշայի լծակիցը 4,400 ղրուշ ամսական պիտի ստանայ հանգստեան թոշակաց սընտուկէն։

—

Կ'ըսուի թէ Մեծ կղզիի թաղապետութեան տարեկան 1500 ոսկւոյ կը հասնի։

—

Բամազանի ամսոյն մէջ, որ այս օր սկսաւ, Պետական խորհրդոյ պաշտօնատունն և այլ կառավարական պաշտօնատունք շաբաթ երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը միայն պիտի բացուին։

—

Արքունի բժշկական քաղաքային վարժարանին տարեկան քննութիւնք թէ և նախընթաց օրը վերջացած են, բայց միցանակաքաջութեան հանդէսը Բամազանէն յետոյ պիտի կատարուի։

—

Այս աւուր Թուրքերէն լրագրաց մէջ հրատարակեալ պաշտօնական ազդ մը խստիւ կ'ազդարարէ իսլամաց, որ այս ապաշխարանաց ամսոյն մէջ զգուշանան ամեն դայրակղեցուցիչ ընթացքէ, և թատրոններ ու այլ զբօսանաց վայրերը յաճախելու տեղ, մզկիթներն յաճախեն և աղօթեն։ Խստիւ արգիլուած է թուրք կանանց՝ փողոցներու մէջ շրջագայիլ դայթակղեցուցիչ կերպարանքներով։ Քաղաքապետութիւնն և ոստիկանութիւնը թատրոններու վրայ պիտի հսկեն, որպէս զի անցեալ տարի Շահզատէ պալի թաղին մէջ պատահած ցաւալի դէպքը չկրկնուի, որուն պատճառաւ 100 է աւելի մարդիկ վիրաւորուած էին։ Անբարոյական և գրգռիչ թատերախաղաց ներկայացումը նոյնպէս արգիլուած է բարձրագոյն հրամանաւ։

—

Պարսկական կառավարութիւնն իմանալով որ Պաղատտի նահանգին Տէճվէի գաւառակին մէջ ելուդաւոր ժանտախտ ծագած է, զգուշական միջոցներ ձեռք առնելով, արգիլած է Պարսկաց յուխտերթալ Ի. Քէրպէլա, որ վարակեալ նահանգին մէջ կը գտնուի։ Թուրքօ-Պարսկական սահմանագլխին վրայ զինուորական շղթայ մը հաստատուած է։

—

Վերջին թղթաբերով եկած Ֆրանսական Թան լրագրին մէջ կը կարդանք.

«Կ. Պոլսէն քանի մը տեղեկութիւններ կը հաղորդեն մեզ Օսմանեան նաւատորմին արդի վիճակին վրայ, որ ամեն օր զարգանալու և նաւյին արուեստին նորագոյն գիւտերը իւրացնելու կը ձգտի։

«Վեհ. Սուլթանն, հակառակ այն ելմտական տաղնապոց, որք յաճախ ՀԼնաած են իւր խորհրդոց իրացման, մասնաւոր կարեւորութիւն մը կ'ընծայէ իւր նաւատորմին վերակազմութեան։

«Կ'ուզէ որ Թուրքիա միշտ կազմ և պատրաստ լինի յարձակման մը դիմադրելու և մանաւանդ Դարդանելի և Վոսփորի տէր մնալու։

«Սուլթանը զինուորական արուեստին և նաւային արուեստին անդադար յառաջդիմութեանց վերայ անձամբ տեղեկութիւն առնելով չլռատանար, այլ իւր շուրջը բողոքած է իւր անձին անձնուէր քանի մ'իմաստուն և ուսեալ անձեր, որոց միակ զբաղմունքն է նպաստել կայսեր ձեռնարկած գործին կատարման։

«Այժմ Կ. Պոլսոյ մէջ ոչ եւս կը խօսուի այն գեղեցիկ բայց մեծածախս զրահաւորաց վերայ, զորս Սուլթան Ապտ-իւլ-Ազիզ շինել տուած էր։ Արդի Վեհ. Սուլթանն հաստատակամ ընդունած է այժմեան ծովային սպայից կարծիքն և արդի սպառազինութեան մէջ ծովառումբին կարեւորութիւնը կատարելապէս գիտնալով, առանց վարանման նոր ճանապարհն մէջ մտած է։

«Իւր հիմնադիրը կը պարունակէ արագընթաց ծովառմբակիր շոգենաւեր, Հուլթհէտի և Շուարքոֆի ծովառումբեր արձակող խոշոր ավակաւոր հրետանիներ, արագընթաց և ոչ զրահապատ շոգենաւեր, հզօրապէս զինեալ և թնդանօթաց դէմ պաշտպանեալ անթափանցիկ միջնորմներու դրութեամբ։ Առաջադրեալ շինութեանց մէջ։ Մէնուտիէ զրահաւորին նման զրահաւորի մը գինը ծախսուելով, Օսմ. ծովային զօրութիւնն 20 պատիկ աւելի հզօրապէս պիտի սպառազինի։ Կը հաստատեն մեզ թէ Սուլթան Ապտ-իւլ-Համիտ հրամայած է գնել ծովառումբ արձակող վեց խոշոր ավակաւոր հրետանիներ, երկու արագընթաց մարտանաւեր (քրուազէօր) և 12 արագընթաց ծովառմբակիր շոգենաւեր, որոց երեքն արդէն Ֆրանսայի մէջ կը շինուին և յառաջիկայ յունուար ամսոյ մէջ պիտի յանձնուին։»

—

Լոնտրա 17 յունիս. — Թիէն-Զինէն կը հեռագրեն առ Թայմզ թէ Զինական կառավարութիւնը կոչում ըրած է այն գրամատարաց, որք Զինաստանի մէջ երկաթուղեաց շինութեան ձեռնարկել կը բաղձան։

Պերլին 17 յունիս. — Թակղլաթ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ կայսեր ուղեւորութիւնն ի Վիսպատէն ետ մնացած է, որովհետև Պոհեմիոյ մէջ ոստիկանութիւն Ամերիկայէն եկող կին մը ձերբակալեց, որ պայթուցիկ նիւթերով լի 4 պայուսակ ուներ իւր հետ։

Հռոմ 18 յունիս. — Աժանս Սթէֆանի իմացած է թէ Անգլիա արդէն մեծ տերութեանց ծանուցած է թէ Ֆրանսայի հետ կնքեալ համաձայնութեան վրայ իրենց կարծիքը գիտնալու պիտի սպասէ, դեսպանախորհրդոյ գումարման վերաբերեալ իւր հրաւիրագիրը կընկնելէ առաջ։

Սերպօ-Պուլղարական վէճին նը-կատմամբ Բ. Դուռը Գերմանիոյ և Աւստրիոյ միջնորդութեան արդեանց կ'սպասէ, զոր Սերպիա և Պուլղարիա ընդունած են։

Մոսկուա 19 յունիս. — Մոսկուայի Կազէթը Տփղիսէն նամակ մը կը հրատարակէ ծանուցանող թէ [illegible] արծաթ բուռը յատկացուած են Մերվի մէջ շինուելիք ամրութեանց համար։ Մերվի նոր գաւառն 3,600 քառակուսի վէրստ տարածութիւն և 200,000 ժողովուրդ պիտի ունենայ։ Յիշեալ գաւառին պահմանագլուխը 60 հազարամէթրի չափ հեռի պիտի լինի Հերատէն։

Վիէննա 21 յունիս. — Ֆրէմտէնպլաթ լրագիրը կ'իմանայ թէ ծովային գործոց իրաւէկ ակմբոց մէջ նկատողութեան առնուած է Դանուբի վրայ մարտանաւուց յաւելման ծրագիրը՝ փոքրիկ նաւատորմ մը կազմելու համար, ինչպէս միւս տերութիւնք ունին գլխաւոր գետոց վրայ։

Նաբոլի 21 յունիս. — Միստէա անուն զօրականն, որ արբեցութեան վիճակի մէջ իւր ընկերներէն մի քանին սպաննած լինելուն համար ի մահ դատապարտուած էր, այս առաւօտ հրացանի բռնուեցաւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կրօնական ժողովն իւր սովորական նիստն ըրաւ երէկ ի Պատրիարքարան ընդ ատենապետութեամբ Գեր. Խորէն Նար-պէյ արքեպիսկոպոսի, և անհատական և ամուսնական 12 խնդրոց կարգադրութիւնէ յետոյ, հետեւեալ տնօրինութիւնները ըրաւ։

1. Ընդհանրական խնդիրները քննելու պաշտօն ունեցող իւր մասնախմբին յանձնարարեց, որպէս զի օրինական ծրագիր մը պատրաստէ սա խնդրոյ վրայ թէ կրօնական որպիսի գործողութիւններ պէտք է կատարել, եթէ կառավարութիւնը բժշկական քննութեան մը համար հարկ դատէ մեռեալ մը գերեզմանէն հանել։ (Այսպիսի կանոնագրոյ մը գոյութեան պէտքը Տէտէանի կնոջ ծանուցեալ դէպքէն ծագում առած է)։

2. Ընդունեց շրջաբերական մ'ուղղել մայրաքաղաքիս Թաղ. խորհրդոց, ծանուցանող թէ ազգային վարժարանաց մէջ կրօնագիտութեան դաս ուսանող աշխարհական դասախօսք պէտք է որ վիլայեթն ստացած լինին կրօն. ժողովէն, և եթէ չունին, նախ պէտք է անցյապաղ վիլայեթն ստանան և ապա դասախօսեն։

3. Ժողովը Շիյլիի գերեզմանատան կարգադիր Ցանձնախմբի Ատենապետ Ց. Մերեէմ-գուլի էֆ.ի դիտողութիւնները լսելէ յետոյ՝ ի մասին գերեզմանատան յարգարման և պարապատ չինութեան, ինչպէս նաև ննջեցելոց թաղման և մտից տրոց, ինչ ինչ կանոններ դնելոց, և որոշեց Խառն Ժողովոյ ներկայացնել ի վաւերացումն, և ապա ըստ այնմ պատրաստել տալ նոյն գերեզմանատան ներքին կանոնագիրն։ Աւասիկ ժողովոյն խմբագրած կանոնաց համառօտութիւնն։

Աղքատաք ձրիաբար պէտք է թաղուին։

Եկեղեցականք մատրան առընթեր մասնաւոր թաղի մը մէջ պէտք է թաղուին, բայց ոչ անոնց աղդականք ու պարագայք։

Այն Հայ, որ կը փափաքի թաղ մը ունենալ, պարտի ըստ տեղւոյն և ըստ չափուն նուէր մը տալ կարգադիր Ցանձնախմբին, համաձայն տնօրինութեանց ներքին կանոնագրոյ և այլն։

—

Խսթէրն Էքսբրէս կը ծանուցանէ թէ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր խնդրանօք, բարձրագոյն հրաման դնացած է Ղատանայի կուսակալ Ապէտին փաշայի, որպէս զի կիլիկիոյ Մկրտիչ կաթողիկոսէն ետ առնու կայսերական Պերաթն։

Խսթէրն Էքսբրէս [illegible] տօնակցին այս լուրը, որոյ մասին մեք տեղեկութիւն չունինք։

—

Ամեն. Տ. Ներսէս Ս. Պատրիարք Հայրն՝ երէկ ընկերակցութեամբ Գեր. Նար-պէյ Սրբազանի՝ այցելութիւն տուաւ Պէշիկթաշի Տէր Սահակեան երկսեռ գիշերօթիկ և ցերեկեայ վարժարանին. երկու սեռի յարկերն այցելեց, սաներն ու սանուհիներն հարցափորձեց, և գոհ եղաւ Արժ. Հիմնադիր հօր հիմնած սոյն կրթական հաստատութեան ուժմամեայ միջոցի մէջ ստացած բարեկարգ վիճակէն, քաջալերեց Արժ. Տէր Սահակ Հայրն, ուսուցիչներն, ուսուցչուհիներն, սաներն և օրհնեց վարժարանը, և կէս ժամու չափ տեսակցութիւնէ յետոյ, գոհութեամբ մեկնեցաւ յայտարարելով թէ՝ 1860 թուականէն ի վեր Արժ. Տէր Սահակ Հօր վրայ ունեցած վստահութիւնը, սէրն ու համակրանքն, և նորա քահանայական դասուն մէջ ընդ միշտ ստացած արժանիքն ու բարի համբաւը, կրօնի և ուսման մէջ հմտութիւնն ու ձեռնհասութիւնն անկասկած երաշխաւորութիւն մ'են սոյն կրթական գործին յառաջդիմութեան ու զարգացման։

—

ՀԱՇՈՒԵՏՈՒՅԱԿ

Պրոհոդիդէ Մեծ. Ընկերութենց Հայոց
9/21 փետրվար 1884

ՄՈՒՏՔ

	Ոսկերաչափ
Հանգանակութիւն	55480
Բացէն նուէրք ի Գ. Պոլիս	2825
Հասոյթ տոմսակաց	34850
Օթեակք	2250
Զանազան քաղաքներէ ղրկուած նուէրք	10195
	105600

ԵԼՔ

	Ոսկերաչափ
Վարձք թատրոնի	4000
Եկեղեցական լոյս	2500
Երաժշտաց խումբ	2000
Թատրոնի որահին պատրաստութեան եւ զարդարանաց, տպագրութեան, թղթեղինաց եւ այլ մանր ընդհանուր ծախք.	8427
Զուտ հասոյթ պարահանդիսի	88673
	105600

Ի դիմաց Կարգադիր Ցանձնախմբի
Քարտուղար Գանձապետ Նախագահ
Ց. Թորոսեան, Ց. Աղաբեան, Մ. Հ. Ֆոնիէր
Կ. Պոլիս 11/23 յունիս 1884

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀՈԼԱՆԴԱ, ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՊԻԶՄԱՐՔ ԻՇԽԱՆ

—o—

Մեր երեկուան թուով հրատարակեալ համառօտ հեռագիր մը կարեւոր լուր մը բերաւ մեզ։

Հոլանտայի գահաժառանգ Օրանժի իշխանին մահն եւրոպական խնդիր մը կը յարուցանէ։

Հոլանտայի թագաւորն երկու մանչ զաւակ ունեցած էր։ Մին՝ չորս տարի առաջ մեռաւ, միւսն ալ նախընթաց օրը մեռաւ։ Այսպէս, արու գահաժառանգ չէ մնացած։ Իսկ աղջիկ զաւակ մը գահաժառանգ ընելու համար Հոլանտացիք օրէնք չունին։

Հոլանտայի տիրող արքայական գերդաստանը Նասսոյի հռչակաւոր գերդաստանն է, որ մեծ մարդիկ արտադրած է։ Այս գերդաստան եթէ ուղղակի սերունդ չունի այժմ, անուղղակի ցեղեր, կամ ազգականներ ունի, բայց անոնք Գերմանացի են։ Արդ, Հոլանտացիք, իրենց ազգային անկախութիւնը պահպանելու համար, չեն ուզեր Գերմանացի իշխան մը բազմեցնել Հոլանտայի գահուն վրայ։

Միւս կողմէն, Պիզմարք իշխանը կը փափաքի օր մը Գերմանիոյ հետ միացած տեսնել այս պատմական երկիրը, որ այնչափ կարեւոր դիրք մը կը բռնէ Եւրոպիոյ մէջ և այնչափ հարուստ և գործունեայ ժողովուրդ մը ունի։ Ուստի Պիզմարք իշխանը կ'ուզէ Հոլանտայի թագաւոր տեսնել Գերմանացի իշխան մը, որ արենակցութեամբ մօտաւորագոյն անդամ մ'է Նասսոյի գերդաստանին։

Արդ, ո՞ր կողմը պիտի յաջողի ի վերջոյ—Պիզմարք իշխա՞ն, որ կ'ուզէ գերմանական կայսրութիւնը կազմող բազմաթիւ փոքր երկիրներու կարգն անցուցել զՀոլանտա, թէ Հոլանտացիք որ կ'ուզեն Գերմանացի իշխանը մը հետ գործ չունենալ և պահպանել անկախութիւնն և առանձին թագաւորութիւնն որ և է ձեւով մը,—օրուան խնդիրն այս է։ Այդ խընդիրն այսօր կ'զբաղեցնէ բոլոր Եւրոպան։

Ֆրանսայի և Անգլիոյ մէջ մանաւանդ այս խնդիրը բաւական աղմուկ կը հանէ։ Այդ երկու տէրութիւնք իրենց դէմ սպառնալիք մը կը համարին եթէ Գերմանիա հաստատուի Հոլանտայի մէջ։ Եթէ Գերմանիա տիրէ Հոլանտայի, դրացի Պելճիոյ անկախութիւնն եւս կը փճանայ։ Արդ, Ֆրանսա չուզեր հիւսիսային կողմէ եւս պաշարուիլ գերմանական երկիրներով, ո՛չ ալ Անգլիա կ'ուզէ իրեն դիմաց հաստատուած տեսնել եւրոպական կայսրութիւն մը։ Մնաց որ Ֆրանսա և Անգլիա միշտ երաշխաւոր եղած են այդ երկու փոքր երկիրներուն, Պելճիոյ և Հոլանտայի անկախութեան։ Այսպէս կը պահանջէր իրենց շահն։ Արդ, երբ կը ծագի ժառանգութեան և յաջորդութեան խնդիր մը, յորում Հոլանտայի անկախութիւնը կը վտանգի, բնականաբար միւս երկու մեծ տէրութիւնք կը յուզուին։

Նասսոյի արքայական գերդաստանին մարիլն ինքնին եւրոպական դէպք մը պիտի լինէր, եթէ մինչև իսկ Հոլանտայի անկախութիւնը չվտանգէր։ Նշանաւոր գերդաստան մ'է Նասսօ։ Պատմագիրք մինչեւ Քրիստոսի 911 տարին կը հանեն այս գերդաստանին ծագումն, և կ'ըսեն թէ Ֆրանքոնիոյ Քոնրատ Առաջին թագաւորին մէկ եղբայրն այս գերդաստանին հիմնադիրն եղաւ։

1254 ին Նասսոյի տունն երկու ճիւղերու բաժնուեցաւ, անդրանիկ կամ Ուալրանիէն, և կրտսեր կամ Օդոնիէն։ Առաջին ճիւղէն սերեցան Նասսոյի դուքսերն, որք 1866 ին Բրուսիոյ հետ միացան, և որոց երկիրն այսօր Վիսպատէնի գաւառը կը կազմէ Հէս-Նասսոյի բրուսիական գաւառին մէջ։

Նասսոյի տան երկրորդ ճիւղն, 1530 ին, Օրանժի իշխան տիտղոսն առաւ, զոր Շալօնի տունէն ժառանգեր էր։ Այս կրտսեր ճիւղն է որ ամենէն աւելի համբաւ հանեց Եւրոպիոյ մէջ։ Նա Սաորին-երկիրները կորզեց Սպանիոյ ձեռքէն, և ԺԶ. դարէն ի վեր, իւր պատմութիւնը նոյն է Հոլանտայի պատմութեան հետ։ Մանաւանդ ԺԶ. և ԺԷ. դարուց մէջ Օրանժի իշխանք մեծ փայլ ունեցան։ Իրենց մէն մի անդամը նշանաւոր մարդ մ'եղաւ։ Վիլհէլմ Ա. Լ-էկ մականուանեալ, Հոլանտական անկախութեան դիւցազն և պաշտպան հանդիսացաւ, որ Ալպի դքսին դէմ մարտնչեցաւ յաջողապէս, և յորմէ Սպանիոյ հռչակաւոր փիլիպոս Բ. թագաւորն ինքզինք ազատելու ուրիշ հնարք չդտաւ, բայց եթէ սպանանել զնա։ Իւր որդւոյ՝ Մաուրիցի՝ ամբողջ Նասսոյ և Ֆրէտերիք տը Նասսոյ Եւրոպիոյ մեծագոյն ռազմագիտաց կարգն են, և թիւրենի զինուորական դաստիարակն եղան։ Նոյն ընտանիքէն է հռչակաւորն Վիլհէլմ Գ., Օրանժի իշխան, որ Ֆրանսայի յաղթական ընթացքը կասեցուց, և Անգլիոյ թագաւոր եղաւ։

Այս մեծ գերդաստան յանկարծ մարեցաւ շաբթուս մէջ։ Հոլանտայի թագաւորն, որ Օրանժի ճիւղին վերջին արու ներկայացուցիչն է, 70 ի մօտ հիւանդոտ ծերունի մ'է, և կը կարծուի թէ իւր միակ որդւոյն մահն իւր վախճանն ալ պիտի փութացնէ։

Այժմ, թէ՛ Հոլանտայի թագաւորին և թէ՛ Պիզմարք իշխանին իւրարու հակառակ ծրագրեր կը վերագրուին՝ Հոլանտայի թագաւորական ժառանգութեան կարգադրման նկատմամբ։ Հոլանտայի թագաւորին երկու խորհուրդներ կը վերագրուին։ Մին է՝ երկրին խորհրդարանին առաջարկել սահմանադրական վերաքննութիւն մը, որով իւր չորս տարեկան աղջիկը կարենայ թագուհի հռչակուիլ, բայց անչափահասութեան միջոցին խնամակալ մ'ունենայ։ Այս ծրագրին դէմ բան մը չէր կրնար ըսուիլ, եթէ Հոլանտա իւր ճակատագիրն անկախօրէն տնօրինելու կարող լիներ։ Բայց Եւրոպիոյ փոքրիկ տէրութիւնք այս ազատութիւնը չունին։ Հզօր տէրութիւնք միշտ կը միջամտեն։ Հոլանտա այնպիսի երկիր մ'է, որոյ մասին դաշնագրեր շինած են եւրոպական տէրութիւնք, ընդ որս Բրուսիա։ Արդ, Գերմանիա եթէ ընդդիմանայ Հոլանտայի թագաւորին խորհրդին, Անգլիա և Ֆրանսա ի՞նչ ընթացք պիտի բռնեն։ Յայտնապէս պիտի հակառակի՞ն Գերմանիոյ միջամտութեան, որ բնականաբար անհաճոյ է իրենց։ Եւ յայնժամ արդեօք ստոյգ է Տեւէ Նէ-ի գուշակութիւնը թէ Հոլանտայի խնդիրն եւրոպական յառաջիկայ պատերազմի մը միջոցաւ պիտի լուծուի։

Հոլանտայի թագաւորին վերագրուած երկրորդ խորհուրդն է՝ իւր յիշեալ քառամեայ դուստրը նշանել և ապա ամուսնացնել ընդ գահաժառանգ իշխանին Պելճիոյ։ Այս կերպով օր մը Պելճիա և Հոլանտա մէկ թագաւորութիւն կրնան կազմել, ինչպէս էր յիսուն տարի առաջ, երբ ներքին տարաձայնութիւնք իրարու դէմ ելնելով՝ իրարմէ բաժնուեցան։ Շահուց համեմատութեան և երկուքին ալ սպառնացող վտանգաց առջև, նորէն այսպիսի դրութեան մը կնքումը զարմանալի չպիտի լինի բնաւ։

Այս խորհրդին իրականացման դէմ արդելքներու մասին ալ նոյն դիտողութիւնը կրնաք ընել, ինչ որ թագաւորին առաջին ծրագրին նկատմամբ ըրինք։ Գերմանիոյ ընդդիմութիւնն և արեւմտեան երկու տէրութեանց հեռաւորութիւնն եւրոպական ծանր վէճ մը կրնան յարուցանել։

Գանք Պիզմարք իշխանին վերագրուած խորհրդոյ։ Արդէն, իւր դրդմամբ, Նասսոյի գերդաստանին գերմանական ճիւղին ներկայացուցիչը՝ Նասսոյի Ատոլֆ դուքսը թեկնածու կը հանդիսանայ Հոլանտայի թագին։ Բրուսիացի օրէնսգէտք, Հոլանտայի Վիլհէլմ թագաւորին ժառանգութիւնը լոկ քաղաքային ստացուածքի ժառանգութիւն մը համարելով, կը պաշտպանեն իրենց ճիւղին իրաւունքն, և Ատոլֆ դքսին կողմը կը բռնեն։ Ասոնք ուշադրութիւն չեն ըներ սա իրողութեան թէ Հոլանտայի սահմանադրութիւնն օր մը Հոլանտայի թագաւորութեան յաջորդելու իրաւունքէն զրկած է Նասսոյի գերդաստանին իրենց ճիւղը։

Միւս կողմէ, խորհուրդ կայ եղեր այս Ատոլֆ դուքսին աղջիկն ամուսնացնելու Պատի մեծ-դքսութեան գահաժառանգ իշխանին հետ, որ մօր կողմէ Վիլհէլմ կայսեր թոռն է։ Ատոլֆ դքսին աղջիկն իբրև օժիտ պիտի բերէ եղեր Հոլանտայի գահուն վրայ իւր յաջորդութեան իրաւունքն, և այսպէս օր մը Պատի մեծ-դուքսն, որ Բրուսիոյ մէկ մասը կը կազմէ, պիտի լինի Հոլանտայի թագաւորն։

Հոլանտայի գահուն ուղղակի ժառանգութենէն զատ, Լիւքսէնպուրկի խնդիրը մ'ալ կայ հրապարակին վրայ։ 1815 էն ի վեր, Լիւքսէնպուրկ Հոլանտայի թագաւորին անձնական ստացուածն էր։ 1831 ին, երբ Պելճիա Հոլանտայէն բաժնուեցաւ, Լիւքսէնպուրկի բաժանման մասին մեծ խնդիր մը ծագեցաւ։ 1839 ի Լոնտրայի դեսպանաժողովը խնդիրը կարգադրեց՝ Պելճիոյ և Հոլանտայի միջեւ բաժնելով զԼիւքսէնպուրկ։ Պելճիական Լիւքսէնպուրկն եղաւ ամբողջացուցիչ մասն Պելճիոյ։ Իսկ Հոլանտական Լիւքսէնպուրկը կապակցեալ մնաց՝ մի կողմէ Հոլանտայի թագաւորին և միւս կողմէ Գերմանական դաշնակցութեան հետ։ Լիւքսէնպուրկի բերդը Բրուսիոյ կողմէ գրաւեալ էր, և սպառնական դիրք մ'ունէր Ֆրանսայի դէմ։ 1866 ին, Նաբոլէոն Գ. ուզեց գնել Լիւքսէնպուրկը, բայց չյաջողեցաւ։ Բրուսիա պատրաստ էր պատերազմելու, քան թող տալու որ Ֆրանսա հաստատուէր Լիւքսէնպուրկի մէջ։ 1867 ի Լոնտրայի դեսպանաժողովը չեզոք հրատարակեց Լիւքսէնպուրկը, մեծ տէրութեանց պաշտպանութեան ներքեւ դնելով զայն։ Բրուսիացիք ելան Լիւքսէնպուրկի բերդէն, որ քանդուեցաւ։ Բայց սոյն դեսպանաժողովը չէր ջնջած 1813 ի և 1839 ի այն տրամադրութիւնն, որով Լիւքսէնպուրկի ժառանգութիւնը Նասսոյի երեց ճիւղին կրնար անցնել՝ Պատեր ճիւղն մարելու դէպքին։ Հետեւաբար, թէ և մեռնի Հոլանտայի թագաւորը, քանի որ մանչ ժառանգորդ չունի, Լիւքսէնպուրկի պիտի դադրի Հոլանտայի մասը կազմել, և Նասսոյի երեց ճիւղին անցնելու պատրուակին ներքեւ, Բրուսիոյ պիտի հպատակի։

Այսպէս, Նասսոյի Հոլանտական գերդաստանին զլխուն եկած ֆիզիքական չարիքները Բրուսիոյ շահիլ պիտի տան՝ ստուգապէս՝ Լիւքսէնպուրկը, միւս կողմէ զօրաւոր հաւանականութիւն մ'ալ բանալով՝ մօտաւոր ապագայի մէջ բռնի իսկ Հոլանտային Գերմանիոյ հետ միացման։ Ո՞րպիսի մեծ յաջողութիւն Պիզմարք իշխանին համար, որ միշտ այսպիսի խնդիրներ կը փընտռէ, իւր հանճարեղ խորհուրդներն և իւր զօրաւոր կամքը ոչ օտար ձեռքով ի գործ դնելու համար, ըստ այն առածին թէ Զօրութիւնը գեր ի վերոյ է Իրաւունքէն։ Գերմանիոյ համար ի՞նչ մեծ բաղդ կը լինի տիրել Հոլանտայի, որ Ովկիանոսի վրայ նայող եզական դիրք մ'ունի, և մանաւանդ նաւաբան մը և մեծ նաւատորմիղ մը, որուն Գերմանիա մեծ պէտք կ'ըզգայ, և ընդարձակ գաղթականութիւններ, որոցմէ Գերմանիա դեռ նոր կը մտաբերէ հայթայթել՝ իւր ժողովրդեան աւելորդ մասին բնակութեան և զարգացմանն համար։

ՍՂԵՐԴԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

—=—

Սղերդ, 28 մայիս 1884

. . . Խմբագիր Տէր.

Այս տարի եւս Սղերդի ընկերական միակ վարժարանին Դ. տարեգարձի տօնն կատարուեցաւ ապրիլ 29ին, նախորդներէն չքեղ հանդիսով, յետ եկեղեցւոյ աւարտման, ընդ նախագահութեամբ Սրբազան Առաջնորդ Նեվրուզեան Դեր. Յովհաննէս Ս. վարդապետի։

Ժամը երկուքն էր երբ հանդէսն սկսաւ. եկեղեցական դասն խաչահանդստեան կարգով մը օրհնեց ուսանողներն և կրթական յարկն։ Ի վերոյ մի փոքրիկ թոթովախօս մանուկ ոտանաւորով մը հանդէսը բացաւ զգայուն և վառվռուն արտասանութեամբ մը, որով հանդիսականաց սրտերն զգածուեցան։ Երաժշտանունը ոտանաւորին վերջաւորութեան պահուն իրենց քաղցրաձայն երգերով հանդէսն փայլեցուցին, որ շարունակուեցաւ մինչև ցվերջ մերթ ընդ ընդ մերթ Հայերէն, Տաճկերէն, Գաղղիերէն և Ռարբերէն լեզուաւ երգերով։ Հետզհետէ խօսեցան բարձրագոյն կարգի սաներէն Պ. Ռշտունի, որ դրբոցի ներկայ ուսումնական վիճակը ներկայացուց գրաւորապէս, բայց դատեց նախկին վիճակին հետ և ցուցուց Հայոց Միացեալ լուսաստեղծ ընկերութեանց անխոնջ պաշտօնէից արտադրած անհաւատալի արդիւնքը։ Պ. Քաջբերունի խօսեցաւ ազգասիրութեան վրայ։ Պ. Յ. Համբարձումեան բերանացի Արաբերէն լեզուով խօսեցաւ միութեան վրայ, և խնդրեց որ այսպիսի ժամանակի մը մէջ, ուր Քրիստոնեայ Հայերը ճիգուելի և Բողոքական մարդոցներէ պաշարուած են, միշտ մէկ ըլլան և միութիւնը տեւէ, եղբայրանալով Գաղղ. սա առածէն թէ Դ-ԲԻ-Ռ ԸՐ-ԲԻ-Ռ է։ Յետոյ քաղաքական բժիշկ Մեծ. Տօքթ. Բէրէսատէեան էֆ. խօսք առնելով՝ ճառեց գպրոցի կանոնաւոր ընթացքին վրայ, և շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ եղող հանդիսականաց, որք հաճեցան կարեւորութիւն տալով՝ այսպիսի հանդէս մ'անձամբ պատուել։ Վարժարանի Ա. դասատու բազմաշնորհ Տ. Խաչատուրեան էֆ. ապա բեմ երթալով՝ Տաճկերէն լեզուով խօսեցաւ լեզուի և դպրութեան վրայ, ճանչցուց Սղերդցւոց իրենց ներկայ խեղճ վիճակն, և աւետելով թէ ի մօտոյ 1884 օգոստ. 1ին Սղերդ պիտի ունենայ կարգ մը յաջող ուսումնաւարտներ, կնքեց իւր խօսքն։ Այնուհետև Մշոյ Ընկերական վարժարանի նոր ուսումնասարտ սաներէն Պ. Ս. Գրլճճեան, որ Սղերդի Ընկերական վարժարանին մէջ Գ. դասատու է, խօսք առնելով՝ գողտրիկ լեզուով խօսեցաւ ընդարձակօրէն դպրոցի իւրաքանչիւր ուսմանց մէջ ըրած յառաջադիմութեան վրայ, զորս վերագրեց Ա. դասատու աքնեան Տ. Խաչատուրեանին անդուլ ջանից, աւետելով թէ Ա. դասատուին ամսականը նորէն աւելնալով՝ ժամանակ մի եւս Սղերդ պիտի մնայ և վերջացուց իւր հակիրճ խօսքերն, որք թէ հանդիսականաց և թէ սանուց կողմէն ջերմ ծափահարութեամբ ընդունուեցան։ Հուսկ ապա Առաջնորդ Ս. Հայրն իւր վերջին օրհնութիւնն և յատուկ շնորհակալութիւնները մատուցանելով Պատ. Տէրէն ժողովոյ ներկայացուցիչ Ա. դասատու երիտասարդն՝ կնքեց հանդէսն, որ քաղցր յիշատակ մը կը թողու ճշմարիտ Հայերու սրտին մէջ։

* * *

Երբ մարդ Երուսաղէմայ արդի դրամական դառն կացութեան կը տեղեկանայ Պատ. Մանիսէր, անկարելի է որ չզլխանայ՝ երբ կը տեսնէ որ իւր նուիրական Ս. վայրերն այսօր ծանրաքաշակ պարտուց ներքև ճնշուած են։ Ընդհակառակն երբ ի նկատ կ'առնուք Աղէնեաց նահանգին մէջ միմիայն Երուսաղէմայ ունեցած կալուածոց եկամուտներուն անդէպ և անհարցափորձ վիճակն՝ յոյժ կը տխրինք, զի տան և վեց տարիներէ ի վեր է որ և ոչ մի նուիրակ եկած չէ, և այսուամենայնիւ [illegible] բոլոր եկամուտներն։ Անցեալներն՝ շնորհիւ Սղերդի ազգայնոց ազգասէր մասին՝ հաչիւ մ'եղաւ միմիայն Սղերդի մէջ Երուսաղէմայ կանխիկ դրամներուն համար, որոյ արդիւնքը հասաւ պատրաստ հարիւր ոսկւոյ մօտ գումարի մը, բայց դարձեալ առանց տեղ մը գանձուելու և ղրկուելու այդչափ երեսէ Լոյս Ծաց, մինչև որ Ամեն. Նայի Ս. Պատրիարքէն լուր մի առնուի։ Ջեմ ուզեր երկարօրէն դրել առ այժ, զի մի գուցէ իմ գրածներս աչքայնոց վրայ գէշ տպաւորութիւն ընելով՝ վանուց պարտուց բարձման խնդրոյն խոչընդոտ մը կամ ցաւ մը լինի, միայն խնդարհաբար կը խնդրեմ Երուսաղէմայ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօրմէն, որ հաճի անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկել՝ Սղերդի Ս. դպրոցի իւրաքանչիւր ուսմանց մէջ ըրած յառաջադիմութեան վրայ, զորս վերագրեց Ա. դասատու աքնեան Տ. Խաչատուրեանին անդուլ ջանից, աւետելով թէ Ա. դասատուին ամսականը նորէն աւելնալով՝ ժամանակ մի եւս Սղերդ պիտի մնայ և վերջացուց իւր հակիրճ խօսքերն, որք թէ հանդիսականաց և թէ սանուց կողմէն ջերմ ծափահարութեամբ ընդունուեցան։ Հուսկ ապա Առաջնորդ Ս. Հայրն իւր վերջին օրհնութիւնն և յատուկ շնորհակալութիւնները մատուցանելով Պատ. Տէրէն ժողովոյ ներկայացուցիչ Ա. դասատու երիտասարդն՝ կնքեց հանդէսն, որ քաղցր յիշատակ մը կը թողու ճշմարիտ Հայերու սրտին մէջ։

* * *

Երբ մարդ Երուսաղէմայ արդի դրամական դառն կացութեան կը տեղեկանայ Պատ. Մանիսէր, անկարելի է որ չզլխանայ՝ երբ կը տեսնէ որ իւր նուիրական Ս. վայրերն այսօր ծանրաքաշակ պարտուց ներքև ճնշուած են։ Ընդհակառակն երբ ի նկատ կ'առնուք Աղէնեաց նահանգին մէջ միմիայն Երուսաղէմայ ունեցած կալուածոց եկամուտներուն անդէպ և անհարցափորձ վիճակն՝ յոյժ կը տխրինք, զի տան և վեց տարիներէ ի վեր է որ և ոչ մի նուիրակ եկած չէ, և այսուամենայնիւ [illegible] բոլոր եկամուտներն։ Անցեալներն՝ շնորհիւ Սղերդի ազգայնոց ազգասէր մասին՝ հաչիւ մ'եղաւ միմիայն Սղերդի մէջ Երուսաղէմայ կանխիկ դրամներուն համար, որոյ արդիւնքը հասաւ պատրաստ հարիւր ոսկւոյ մօտ գումարի մը, բայց դարձեալ առանց տեղ մը գանձուելու և ղրկուելու այդչափ երեսէ Լոյս Ծաց, մինչև որ Ամեն. Նայի Ս. Պատրիարքէն լուր մի առնուի։ Ջեմ ուզեր երկարօրէն դրել առ այժ, զի մի գուցէ իմ գրածներս աչքայնոց վրայ գէշ տպաւորութիւն ընելով՝ վանուց պարտուց բարձման խնդրոյն խոչընդոտ մը կամ ցաւ մը լինի, միայն խնդարհաբար կը խնդրեմ Երուսաղէմայ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօրմէն, որ հաճի ան-

ԹԵՐԹՕՆ ՍԱՍԻՍԻ

(24)

ՖՕՐԹԻՆԷ ՏԻՒ ՊՈՒԱԿՕՊԷ

—o—

ԳԱՂՏՆԻՔ ՆՈՐ ՓԱՐԻԶԻ

—=—

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

—

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԸ

Թ.

բաղառնաք, ըսաւ ժպտելով. գիտեմ թէ առանց ստակի բան մը չլինիր Ատլանդեան ովկիանոսի միւս կողմը. բայց կարծեմ պատեհութիւն ունեցայ արդէն ձեզ լմացնելու թէ մեք հոս կ'աշխատինք... պատուոյ համար։

Մարսէլ, սոյն անյուսալի բառը լսելով, զարմացման շարժում մ'ունեցաւ ակամայ։

— Այո՛, պատուոյ համար, յարեց գործակալն առանց չփոթելու. կարծեմ պատուաբեր բան մ'է քաղաքի մը բնակիչները պաշտպանել յիսուն հազարի չափ չարագործներու դէմ, որք նոցա ընչից և կենաց կ'ըսպառնան անդադար։

— Իրաւ է, խնդիրն այդ տեսակէտով չէի նկատած, մրմնջեց Գանատացին։

— Երբեմն ալ մեր հաճոյից համար կ'աշխատինք, և կը խոստովանիմ որ այս բան կը պատահի ինձ, ամեն անգամ որ ազնիւ անձի մը ծառայութիւն մատուցանելու պատեհութիւն ունենամ։

— Ներեցէք, պարոն, կը սխալէի, ըսաւ միլիոնատէրը ձեռքն ոստիկանութեան գործակալին երկնցնելով։

Պ. Շամպրաի ներս մտնելէն ի վեր առաջին անգամ էր որ իւր անալայլ դիմաց վրայ յուզում մը նշմարուեցաւ։

— Այս կ'արժէ այն միլիոնն, որու վրայ կը խօսէիք։

— Ապահով եմ այդ մասին, և գիտեմ նաեւ թէ ձեր բարեկամը ճնճղուկներ գնտակահար կ'ընէ իւր լայնաբերան հրացանով։

— Ի՞նչ, այդ բա՞ն ալ ըսին ձեզ, գոչեց Տօմինիգ. խաչ վկայ, ճշմարիտ է. գիտէք անշուշտ թէ վարժութիւն առած լինելն ո՞րքան գէշ բան է. ինչպէս որ ոստիկանութեան գործակալին ըսի, կեանքս որսորդութիւն ընելով անցուցած լինելէ վերջ, վեց ամսէ ի վեր բնաւ որսորդութիւն չընելու դատապարտուած եմ. կ'ուզէի ձեռքս քիչ մը վարժեցնել։

— Մե՛ռ, ծանր յանցանք մը չէ այդ, և կը վստահացնեմ զձեզ, պարոն, որ եթէ փոխանակ ճնճղուկի գող մ'սպաննէիք պատէն վեր ելած կամ դուռը խորտակած պահուն, ֆրանսական արդարութիւնը ներողամիտ պիտի լիներ ձեզ. բայց լաւագոյն է այդ չափազանցութեանց չդիմել, և ահա առ այս խորհուրդ կուտամ ձեզ փոքրիկ շուն մ'ունենալ, որ ամենափոքր աղմուկ մը լսած պահուն կը հաչէ։

— Այս երիկուն իսկ հատ մը պիտի ունենամ, ըսաւ Մարսէլ զուարթութեամբ։

— Վա՜յ, ես փոքրիկ շուներէ չեմ ախորժիր, մրմնջեց Գանատացին։

Պ. Շամպրա հարկ եղածը խօսած էր, և ամենայայելուչ կերպով զանոնք ողջունելէ վերջ, մեկնեցաւ։

— Ցաւօրինա՛կ անձ, մրմնջեց Պ. տը Գօլօրատօ մատուցիչ սկահակի մը վրայ կոխելով, որպէս զի սենեկապան սպասաւորն առաջնորդէ զայցելուն։

— Զարմանալի մարդ, քրթմնջեց Տօմինիգ. երբ տեսակցութիւն խնդրելը ծանուցին, զայն ազատելու փափաք ունէի, և այժմ յօժարակամ զայն պիտի ողջագուրէի։

Այս փարիզն ո՞րքան տարօրինակ քաղաք մ'է. կը տեսնես գործաւորուհիներ, որք ծպտեալ իշխանուհիներու կերպարանք ունին, և ոստիկանութեան գործակալներ, որք կատարեալ հենդլէներու պէս կը խօսին և կը խօսին։

Թերեւս մեր այցելուն նոյն իսկ ոստիկանապետն է, և դիտմամբ կապոյտ ակնոց դրած է, որպէս զի չը ճանչուի։

Տեսնենք թէ կառքով եկած է, յարեց գլուխը դուրս հանելով այն ապակիներուն մէկէն, որք պատշգամը կը պաշտպանէին փողոցին կողմէն։

Ոչ զՊ. Շամպրան. և ոչ ալ նորա կառքը տեսաւ. ապարանքին դրան առաջ լայն վերարկուով գէր կառավար մը կար միայն, որ դէպ ի Բօմ փողոցին մէկ գիներտուները կը դիմէր։

— Շուտով մ'անհետ եղեր է, ըսաւ Տօմինիգ իւր բարեկամին դառնալով. յուսամ թէ դու ալ ժամանակ չկորուսեցիր, պիտի երթաս Օէսիլի նշանածին հետ տեսնուիլ, քանի որ այժմ իւր հասցէն գիտես։

— Էհ, ո՛չ, պատասխանեց Մարսէլ, այս երիկուն ժամանակն ուշ է, ալ չեմ կրնար դէն դնել այն վաճառատան մէջ, ուր կ'աշխատի. վաղը կ'երթամ տեսնել զայն, ինչպէս նաեւ տիկին Տօրթիսը. բայց նախ Սավինիէնի պիտի երթամ. կ'ուզեմ որ առաջին այցելութիւնս պատուաւոր մարդու մ'որդւոյն տամ. վստահ եմ որ բաղդս պիտի բանայ։

Ժ.

Օտարազգի մը, որ դրպանը տաս երկու միլիոնի վարկագիր մ'ունենալով Փարիզ կը հասնի, ակումբի մ'անդամակցելու է անպատճառ։

Փարիզի հինգ կամ վեց մեծ ակումբներէն միոյն մէջ ընդունուիլ՝ ազնուականութեան հրովարտակ մ'ըստանալ ըսել է դրեթէ. հրովարտակ, զոր աշխարհի ամենէն հիւրասէր քաղաքը բաւական առատաձեռնութեամբ կը շնորհէ օտարազգի հարուստներու։

Եւ մեծավայել կենաց արտօնագիրը, զոր նոր հասնող միլիոնատէրները յոյժ կը փափաքին ձեռք ձգել, ճերմակ և սեւ գնտակներու միջոցաւ կը շնորհուին կամ կը մերժուին, ճիշդ պակաւորներու (դուշեպէ)

(Շարունակելի)